

Qüvvət elmdədir...

Nizami Gəncəvi

**НАУКА
SCIENCE**
Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана
Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

№ 26 (1380)

Cümə, 21 iyul 2023-cü il

Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur

Prezident İlham Əliyev Türkiyə Böyük Millət Məclisinin Xarici əlaqələr komitəsinin nümayəndə heyətini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyulun 17-də Türkiyə Böyük Millət Məclisinin (TBMM) Xarici əlaqələr komitəsinin sədri Fuat Oktayın rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Fuat Oktay qəbulə görə təşəkkürünü bildirdi və Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırıldı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Türkiyə Prezidentinə çatdırmağı xahiş etdi.

Ölkələrimiz arasında əlaqələrin çox böyük məmənluğunu doğurduğunu vurgulayan Fuat Oktay münasibətlərimizin "Bir millət, iki dövlət" prinsipi əsasında inkişaf etdiyi dedi. O, Şuşa Bəyannaməsi ilə rəsmi olaraq müttəfiqlik səviyyəsinə yüksələn Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin həmin sənəddən irəli gələn məqsəd və məramlar əsasında daha da inkişaf etdirilməsinin önemini vurguladı. Ölkəsində baş vermiş zəlzələ ilə əlaqədar Azərbaycanın Türkiyənin yanında olmasının önemini qeyd edən TBMM-in komitə sədri bu dəstəyə görə təşəkkürünü ifadə etdi.

İqtisadi-ticari əlaqələrin genişlənməsində məmənluğunu bildirən Fuat Oktay ölkələrimizin Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində əməkdaşlığının genişlənməsi istiqamətində səyləri yüksək qiymətləndirdi.

O, eyni zamanda, Ermənistanda Nemesis terrorçularına abidənin qoyulması ilə əlaqədar Türkiyənin de ciddi narahatlığını bir daha diqqətə çatdırıldı.

Fuat Oktay, həmçinin ölkələrimiz arasında enerji, təhsil, hərbi, hərbi-texniki, müdafiə və digər sahələrdə əməkdaşlıq məsələlərini qeyd etdi.

Türkiyədəki seçkilərdən sonra Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Azərbaycana dövlət səfərinin önemini yüksək qiymətləndirən Prezident İlham Əliyev bu səfər əsasında da ikitərəfli əlaqələrin inkişafı ilə bağlı geniş müzakirələrin aparıldığını vurguladı.

Azərbaycan ilə Türkiyə arasında hərbi, hərbi-texniki sahədə əməkdaşlığın inkişafına toxunan dövlətimizin başçısı Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Bakida olarkən Hərbi Hava Qüvvələrinin yeni Mərkəzi Komanda Məntəqəsinin açılışında iştirakının ölkələrimiz arasında hərbi sahədə əməkdaşlığın inkişafının növbəti

nümunəsi olduğunu bildirdi. Şuşa Bəyannaməsi ilə müttəfiqlik prinsipi əsasında ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişaf etdiyini diqqətə çatdırıran Azərbaycan Prezidenti Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində əməkdaşlığı, həmçinin bu əməkdaşlığın parlament səviyyəsində daha da inkişaf etdirilməsinin, parlamentlərin xarici əlaqələr komitələrinin Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində fəaliyyətinin daha da genişləndirilməsinin vacibliyini vurguladı.

Dövlətimizin başçısı, öz növbəsində, Ermənistandakı Nemesis abidəsinin qoyulmasının qəbuledilməz hal olduğunu bir daha qeyd etdi.

Görüşdə, həmçinin Orta Dəhliz, enerji sahələrində əməkdaşlıq məsələləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı, son dövlərdə Türkiyə ilə Azərbaycan arasında Preferensial Ticarət Sazişindən irəli gələrək iqtisadi-ticari əlaqələrin daha da genişləndirilməsi və ticarət dövriyyəsinin 6 milyard dollara çatması müsbət məqamlar kimi qeyd olundu.

Söhbət zamanı qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər etrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

**S.B.İmamverdiyevin
1-ci dərəcəli
"Vətənə xidmətə
görə" ordeni ilə
təltif edilməsi
haqqında**

**Azərbaycan Respublikası
Prezidentinin Sərəncamı**

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram:**

Azərbaycan Respublikasının ictiyati-siyasi həyatında və elmi-pedaqoji sahədə uzunmüddətli səmərəli fəaliyyətine görə Sudeif Başır oğlu İmamverdiyev 1-ci dərəcəli "Vətənə xidmətə görə" ordeni ilə təltif edilsin.

İlham ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

Bakı şəhəri, 19 iyul 2023-cü il

AMEA-da "Heydər Əliyevin dil siyasəti və ana dilinin müasir problemləri" mövzusunda respublika elmi konfransı

İyulun 19-da Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında Nəsimi adına Dilçilik Institututunun təşkilatlılığı ilə "Heydər Əliyevin dil siyasəti və ana dilinin müasir problemləri" mövzusunda respublika elmi konfransı keçirilib.

Tədbirdə AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli, Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin direktoru, akademik Nizami Cəfərov, Dilçilik Institututunun, eləcə də AMEA-nın elmi müsəssəsi və təşkilatlarının nümayəndələri iştirak ediblər.

Konfransı giriş sözü ilə açan AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli bildirib ki, "Heydər Əliyev İli" çərçivəsində ölkəmizdə və xaricdə, o cümlədən Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında Humanitar və İctimai Elmlər bölmələrinin təşkilatlılığı ilə Ulu Önderin zəngin irlsinə, onun Azərbaycan dövləti və xalqı üçün misilsiz xidmətlərinə həsr olunmuş silsilə tədbirlər keçirilir. AMEA prezidenti qeyd edib ki, sözügedən tədbirlərde Ümummilli Liderin çoxşaxəli fəaliyyəti ictimaiyyətə, gənc nəsillərə çatdırılmaqla bərabər, eyni zamanda Ulu Önderin genişmiyyətsiz irsi ilə bağlı dərin araşdırmaqlar, elmi nəticələr meydana qoyulur.

"Heydər Əliyev İli" çərçivəsində Ulu Önderin həyat və fəaliyyətinin, zəngin siyasi irlsinin öyrənilmesi və tabliği məqsədilə AMEA-nın Tədbirlər planında 21 kitabın nəşrinin nəzərdə tutulduğunu deyən akademik Isa Həbibbəyli AMEA Rəyasət Heyətinin iyulun 12-də keçirilən iclasında artıq çapdan çıxmış 30 kitab haqqda məlumatın ictimaiyyətə təqdim olunduğunu və il ərzində bu göstəricinin daha da artacağını söyləyib. Vurğulayıb ki, təqdim olunan yeni neşrlər görkəmli dövlət xadiminin özünəməsus çoxşaxəli fəaliyyətine fundamental elmi yanaşmanı eks etdirən, müqayisələr, təhlillər əsasında ərsəyə gəlmiş tədqiqat əsərləridir və əlamətlərimiz Ulu Önderin tarixi xidmətləri qarşısında hörmət və ehtiramının ifadəsidir.

Akademik Isa Həbibbəyli "Heydər Əliyev İli" çərçivəsində beynəlxalq miqyaslı tədbirlərin də keçirildiyini, cari ilin mayın 1-də baş tutmuş AMEA-nın Ümumi yiğincagının Xüsusi iclasında Türkiye, Özbəkistan, Gürcüstan Elmlər Akademiyalarının, Atatürk Kültür, Dil və Tərix Yüksək Qurumunun, Asiya Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyanın rəhbərliklərinin iştirak etdiyini, dahi liderin zəngin irlsinin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırıldığıni söyləyib.

Bugünkü konfransın da əhəmiyyətinə toxunan AMEA rəhbəri bildirib ki, Ulu Önder həlle sovet hakimiyyətinin sərt qadağaları dövründə ana dilimizin qorunmasına xüsusi diqqət yetirib, məhz onun səyəri nəticəsində Azərbaycan SSR-in 1978-ci ildə qəbul olunmuş Konstitusiyasında Azərbaycan dili dövlət dili kimi öz əksini tapıb.

Həmçinin qeyd edib ki, Ulu Önderin rəhbərliyi altında hazırlanan müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasında da ana dili ilə bağlı maddəyə xüsusi diqqət yetirilmiş, Azərbaycan dili dövlət dili kimi təsbit olunmuş, o cümlədən "Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında" Qanun qəbul edilmişdir.

Bu gün Ümummilli Liderin əsasını qoymuş dövlət dil siyasetinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla inkişaf etdirildiyini deyən akademik Isa Həbibbəyli ana dilimizin saflığının qorunması istiqamətində silsilə addımların atıldığı, bir sıra sənədlerin imzalandığı, Dövlət Dil Komissiyasının, Terminolojiya Komissiyasının fəaliyyət göstərdiyini diqqətə çatdırır. Eyni zamanda vurğulayıb ki, dövlət başçısının AMEA-nın 70 illik yubileyində program xarakterli çıxışında ana dilimizin saflığının qorunması ilə bağlı səsləndirdiyi fi-

kirler bu gün Dilçilik İnstitutunun prioritet istiqamətlərindən dir.

Konfransda, həmçinin Dilçilik Institututunun baş direktoru, professor Nadir Məmmədli və Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin direktoru, akademik Nizami Cəfərov çıxış edərək Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ana dilimizin qorunması istiqamətindəki xidmətlərindən, bu istiqamətdə atdığı addımlardan, müasir dövrde ana dilimizin mövcud problemlərindən və həll yollarından danışıblar.

Tədbirdə, o cümlədən fil.ü.f.d., dos. Baba Məhərrəmlinin "Heydər Əliyevin hakimiyyəti dönməndə dil haqqında qəbul olunan sərəncam və fərmanların tarixi əhəmiyyəti", fil.e.d., dos. Aynur Məşədiyevanın "Əbadiyəşar Ümummilli Liderimiz", professor İsmayıllı Məmmədlinin "Heydər Əliyevin uzaqqorən dövlətçilik, idarəciliyin və dil siyaseti qələbəmizin təməlidir", professor Sayalı Sadiqovanın "Heydər Əliyev və dil qurucusluğu", fil.e.d. İlhami Cəfərovanın "Heydər Əliyev və dil tariximiz", professor Həbib Zərbəliyevin "Heydər Əliyevin nitq və çıxışlarının İndoneziya və malay dillerinə tərcüməsi məsələləri" və professor İlham Tahirovun "Heydər Əliyevin andiçmə nitqlərinin linqvostatistik və funksional təhlili" mövzusunda məruzələri dinlənilib.

AMEA-nın dünyanın ən nüfuzlu beynəlxalq elmi təşkilatına üzvlüyü ilə bağlı təsdiq məktubu göndərilib

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının dünyanın ən nüfuzlu elmi qurumu olan Beynəlxalq Elmi Şuraya (ISC) üzvlüyü təsdiq edilib. Bu münasibətlə Beynəlxalq Elmi Şurənin presidente Peter Gluckman tərəfindən AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyliyə təsdiq məktubu göndərilib.

Məktubda deyilir:

"Hörmətli prezident Isa Əkbər oğlu Həbibbəyli,
Beynəlxalq Elmi Şurənin işində və fealiyyətində yüksələn müraciətə və marağa görə idarə Heyəti adından Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasına səmimi təşəkkürümüz bildirirəm. Elm üçün bele misilsiz vaxtda təşkilatlarımıza arasında əlaqələr həmisiyəkindən də vacib olduğunu üçün daha da möhkəmlənəcəkdir. BEŞ üzvü olaraq, AMEA global çağırışların həllinin tamını məqsədilə səmərəli beynəlxalq əməkdaşlığın təşviqində 250-dən çox beynəlxalq elmi birləşik və assosiasiylar, həmçinin akademiyalar və tədqiqat şuraları daxil olmaqla, milli və regional elmi təşkilatlarla birlikdə dayanır.

AMEA hazırda Beynəlxalq Elmi Şurənin tamhüquqlu nüfuzlu üzvüdür və BEŞ-nin Əsasnaməsinə uyğun olaraq, qarşıdan gələn bütün səsvermə prosedurlarında iştirak etmək hüququna malikdir.

Ümid edirəm ki, sizinle virtual olaraq BEŞ üzvəli ilə müntəzəm onlayn görüşlərimizdən birində, Beynəlxalq Elmi Şurənin növbəti Baş Assambleyasında görüşəcəyik və Sizin rəhbərliyiniz altında AMEA ilə six əməkdaşlığı səbirsizliklə gözləyirəm.

BEŞ-ye göstərdiyiniz marağa və bağlılığa görə Sizə təşəkkür edirik.
Hörmətə,
Peter Gluckman
ISC-nin prezidenti".

Qeyd edək ki, AMEA sözügedən təşkilata və digərlərinə üzv olmaqla ölkəmizin mənafələrini beynəlxalq elmi məstəvidə qoruyur və dünya elm məkanında qərarların qəbulunda birbaşa iştirak etmiş olur.

AMEA prezidenti arxeoloji qazıntı mövsümünün başlanması ilə bağlı müşavirə keçirib

AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli ölkəmizdə arxeoloji qazıntı mövsümünün başlanması ilə əlaqədar müşavirə keçirib.

AMEA-nın Rəyasət Heyətində keçirilən tədbirdə akademik Isa Həbibbəyli bildirib ki, bu ilki arxeoloji qazıntı mövsümü Qarabağın işğaldan azad edilmiş ərazilərini də əhatə edir və hazırda burada 3 arxeoloji ekspedisiya fəaliyyət göstərir. AMEA-nın Rəyasət Heyəti tərəfindən arxeoloqlara dron və GPS cihazının bağışlanması deyən akademik Isa Həbibbəyli müasir texnologiyaların tətbiqi ilə tədqiqatçıların keyfiyyətinin və səmərəliyinin artırılmasına xüsusi diqqət yetiriləcəyini vurgulayıb.

Bu günlərdə arxeoloji qazıntı mövsümünün başlanması ilə əlaqədar AMEA-nın Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutunun alımlarının iştirakı ilə geniş tərkibdə iclasın keçirildiyini xatırladan akademik Isa Həbibbəyli mövsümün sonunda yekun tədbirin keçiriləcəyini, burada hər bir qrup üzrə hazırlanacaq elmi hesabatların dinişnələcəyini, ekspedisiya zamanı aşkara çıxarılmış maddi-mədəniyyət nümunələrindən ibarət sərginin təşkil olunacağı, Azərbaycan arxeologiya elmi üçün bir sıra vacib məsələlərin müzakirə ediləcəyini nəzərə çatdırır.

Sonra AMEA-nın Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutunun baş direktoru v.i.e., tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Fərhad Quliyev çıxış edərək arxeoloji qazıntıların miqyası və areali, həmçinin təşkil edilmiş ekspedisiya qrupları, onların marsırtu, fəaliyyət istiqamətləri barədə məlumat verib.

Müşavirədə arxeoloji ekspedisiyaların təşkili qaydalara təkliif edilən dəyişikliklər haqqında məsələlər müzakirə edilib və aid qurumlarda məsələyə baxılmasının gedisi vəziyyəti və qarşıda duran vəzifələr haqqında söz açılıb.

Müzakirələrdə AMEA-nın birinci vitse-prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov, eləcə də Rəyasət Heyətinin Məllyə və mühəsabatlıq şöbəsinin müdürü, texnika üzrə fəlsəfə doktoru İlqar Quliyev, Hüquq şöbəsinin müdürü Kamal Əliyev və Xarici əlaqələr və beynəlxalq təşkilatlarla iş şöbəsinin müdürü, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru Esmira Əlirzayeva çıxış edərək fikir və təkliflərini sessləndiriblər.

Sonda AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli arxeoloji qazıntı işlərinin yüksək səviyyədə təşkil edilməsi üçün zəruri sərafitin yaradıldığını, Akademiya rəhbərliyi tərəfindən hər cür dəstəyin verildiyini diqqətə çatdırır, qazıntı işlərinin şəffaflığının artırılması barədə Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutunun rəhbərliyinə müvafiq tapşırıqlarını verib, tövsiyələri bildirib. Arxeoloji qazıntı işlərinin elmi əhəmiyyətinə toxunan AMEA rəhbəri tədqiqatçıların nəticələrinin ümummilli məsələ olduğunu və yaxın günlərdə ekspedisiyaların işi ilə əyani tanış olmaq üçün bir sıra arxeoloji qazıntı yerlərinə baxış keçirəcəyini vurgulayıb, arxeoloqların işinə uğurlar arzulayıb.

Tədbirdə müzakirə edilən məsələlərlə bağlı digər iddiyyatı şəxsler də iştirak ediblər.

AMEA-da "Heydər Əliyev İli" çərçivəsində YAP Yasamal rayon təşkilatının tədbiri

"Heydər Əliyev İli" çərçivəsində AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında Yeni Azərbaycan Partiyası Yasamal rayon təşkilatı ile bu qurumun AMEA Rəyasət Heyəti üzrə ərazi partiya təşkilatının birgə tədbiri keçirilib.

Övvəlce tədbir iştirakçıları Ulu Öndər Heydər Əliyevin Mərkəzi Elmi Kitabxanadakı büstü önunge gül dəstələri qoyaraq, dahi liderin əziz xatirəsinə ehtiramla yad ediblər.

Daha sonra görkəmli dövlət xədimi Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətini əks etdirən nəşrlərdən ibarət sərgiye baxış keçirilib.

Tədbirdə əvvəlce Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib.

Sonra Ulu Öndər Heydər Əliyevin və ölkəmizin ərazi bütövülüyü uğrunda həlak olmuş şəhidlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Tədbiri giriş sözü ilə YAP Yasamal rayon təşkilatının sədri Bəxtiyar Nəbiyev açaraq Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqının və dövlətinin həyatındaki tarixi xilaskarlıq missiyasından söz açıb. Bildirib ki, Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrlərdə həyata keçirdiyi strategiya bütün sahələrdə əldə edilen uğurların əsasını təşkil edir. Görkəmli dövlət xadimi xalqımızın və dövlətimizin qarşısında duran çətinlikləri aradan qaldırmaqla Azərbaycan dövlətini qısa zamanda hüquqi, dünyəvi, demokratik dövlətə çevirir.

"Heydər Əliyevin xalqımıza ən böyük töhfəsi heç şübhəsiz ki, bu gün dünya siyasetinin fenomeni olan Prezident İlham Əliyev kimi siyasi varisini yetişdirməsi oldu. 2003-cü ildə xalqımızın birmənəli dəstəyi ilə Prezident seçiliən İlham Əliyev ötən illər ərzində sarsılmaz təməlləri Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan dövlətçilik siyasetini əzmələ və qətiyyətlə həyata keçirək ölkəmizi dünyyanın qüdrətli

dövlətlərindən birinə çevirdi. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin iradəsi və qətiyyəti sayəsində cəmi 44 gün ərzində torpaqlarımız erməni işğalından azad edildi, tarixi Zəfər qazanıldı", - deyə Bəxtiyar Nəbiyev vurğulayıb.

Sonra Heydər Əliyevin şərəflə həyat yolundan və müdrik siyasi fəaliyyətindən bəhs edən videoçarx nümayiş olunub.

Tədbirdə AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli çıxış edərək Azərbaycanın intibahının Ulu Öndərin hakimiyətə gelişisi ilə başladığını bildirib, Heydər Əliyevin hakimiyəti illərində Azərbaycanda dövlət quruculuğu sahəsində görülen işlərdən bəhs edib. Bildirib ki, görkəmli dövlət xadiminin hakimiyəti illərində ölkəmizdə iqtisadiyyat, sosial sahə, sənaye, aqrar sahə, elm, təhsil, mədəniyyət və digər sahələr özünün yüksək inkişaf səviyyəsinə çatmış, Azərbaycan keçmiş Sovet İttifaqına daxil olan ölkələr arasında ən inkişaf etmiş dövlətlərden birinə çevrilmişdir.

"Heydər Əliyevin xalqımıza ən böyük töhfəsi heç şübhəsiz ki, bu gün dünya siyasetinin fenomeni olan Prezident İlham Əliyev kimi siyasi varisini yetişdirməsi oldu. 2003-cü ildə xalqımızın birmənəli dəstəyi ilə Prezident seçiliən İlham Əliyev ötən illər ərzində sarsılmaz təməlləri Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan dövlətçilik siyasetini əzmələ və qətiyyətlə həyata keçirək ölkəmizi dünyyanın qüdrətli

AMEA rəhbəri qeyd edib ki, Heydər Əliyevin elm və təhsilimizin inkişafına göstərdiyi xüsusi dəstək, ana dilimizin təkmilləşdirilməsi istiqamətində atıldığı əhəmiyyətli addımlar Ulu Öndərin ölkəsinə sadiq, milli ruhlu lider olduğunu bir daha nümayiş etdirir. Dahi Lider Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqını mənəvi dəyərlərin qorunması vasitəsilə milli köklərə bağlamaqla və milli-mənəvi özünədərək proseslərini dərinləşdirməkələ gələcək müstəqilliyə hazırladığını vurğulayan akademik Isa Həbibbəyli bildirib ki, elm, mədəniyyət, ədəbiyyat siyaseti, ilk növbədə, bu sahələrin inkişafına yönəldilməklə yanaşı, xalqa öz qədim tarixə malik dövlətçiliyini, milli mənliyini dərk etməyə şərait yaratmış, müstəqillik idealları bu əsasda formalasdırılmışdır.

AMEA prezidenti əlavə edib ki, Azərbaycan ziyalısının ən böyük inkişaf dövrlərindən biri XX əsrin əvvəlində - Sovet İttifaqının qurulması tarixinə qədər olmuş, yalnız Heydər Əliyevin ilk dəfə hakimiyətə gəlmişdən sonra Azərbaycan ziyalılığı

yenidən formalasdırılaraq inkişaf etdirilmiş, milli ziyanlılıq fenomeni yaradılmışdır.

O, Ulu Öndərin ilk hakimiyəti dövründə bir sira yeni ali təhsil ocağının yaradıldığını, eləcə də bir sira elmi məktəblərin təməlinin qoyulduğunu qeyd edib, Heydər Əliyevin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının inkişafına dəstək verdiyini və bu elm məbədinin 1975-ci ildə SSRİ-nin dövlət mükafatlarından olan "Xalqlar Dostluğu" ordeninə layiq görüldüyünü diqqətə çatdırıb.

Akademik Isa Həbibbəyli Ulu Öndər Heydər Əliyevin müstəqillik illərindən sonra da ziyanlılara mövqeyini dəsteklədiyini, ziyanlardan ibarət milli parlamentin qurulduğunu vurğulayıb.

Bu gün Prezident İlham Əliyevin Ümummilli Liderin bütün sahələrdəki fəaliyyətini müasir dövrün tələblərinə uyğun şəkildə uğurla davam etdiridiyi söyləyen Akademiya rəhbəri dövlət başçısının Qarabağda qazanılmış böyük Zəferlə Azərbaycanın müstəqillik tarixine öz adını qızıl hərflərlə yazdığını bildirib. Ha-

zırda ölkəmizdə dövlət müstəqilliyyətinin möhkəmlənməsi, milli-mənəvi dəyərlərin inkişafı, vətənpərvər ruhu yenİ nəsillərin yetişdirilmesi istiqamətində əhəmiyyətli işlərin görüləndiyüni diqqətə çatdırıb.

Tədbirdə Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri Sadiq Qurbanov, Milli Məclisin deputatı, BDU-nun kafedra müdürü, professor Anar İsgəndərov və YAP Veteranlar Şurasının üzvü, məşhur "91-lər" dən olan professor Şahlar Əsgərov çıxış edərək Ulu Öndər Heydər Əliyevin hələ Sovet hakimiyəti illərində Azərbaycan müstəqilliyyinin esaslarını qurdugu, Heydər Əliyevin şəxsiyyəti, siyasi fəaliyyəti və tarixi siyaset məktəbinin Azərbaycanın ictimai-milli şururunda əvəzsiz rol oynadığını qeyd ediblər. Çıxış edənlər Ulu Öndərin qətiyyət və prinsipiellili, hərtərəfli hazırlığı, derin biliyi, geniş siyasi və mədəni dünya görüşü olan rehbər kimi dünyanın bütün müraciət kəb proseslərindən baş çıxardaraq və dahiyanə qərarları ilə xalq arasındada böyük hörmət qazandığını, dövlətçilikdə müstəqillik ənənələrinin möhkəmlənməsində tarixi varislik kontekstində azərbaycanlı ideo- logiyasını irəli sürdüyüni vurğulayıblar.

Daha sonra AMEA Rəyasət Heyətinin elmi katibi Coşqun Məmmədov, AMEA Rəyasət Heyəti aparıcı Maliyyə və mühəsibat şöbəsinin müdürü İlqar Quliyev, AMEA-nın vitse-prezidentinin xidmətinin elmi katibi Arzu Məmmədəxanlı, Sənədlərlə iş və protokol şöbəsinin müdürü Əsmər Əliyeva, Elm və təhsil şöbəsinin müdürü Vüsal Zülfüqarov və həmin şöbənin baş mütəxəssisi Ayınur Günəşli "Heydər Əliyev İli" ilə əlaqədar partiyada ictimai-siyasi fəaliyyətlərinə görə YAP Yasamal rayon təşkilatının Fəxri fərمانları ilə təltif olunublar.

Həmçinin Akademianın bir qrup əməkdaşına YAP-in vəsiqələri təqdim edilib.

"Qərbi Azərbaycan Ensiklopediyası"nın hazırlanması ilə bağlı İşçi qrupun ilk icası

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 24 dekabr 2022-ci il tarixində Qərbi Azərbaycandan olan bir qrup ziyanlı ilə görüşmüş və bu görüşdə dərin məzmunlu nitq söyləmişdir. Bu nitqin əsasında Qərbi Azərbaycana qayğılı üzrə kompleks tədbirlər planı müəyyən edilmişdir.

Həmçinin ölkə başçısının çıxışından irəli gələrək AMEA Rəyasət Heyəti tərəfindən də bir səra qərarlar qəbul olunub. Belə ki, heyata keçirilən dövlət siyasetinə uyğun olaraq, AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəylinin təşəbbüsü əsasında AMEA Rəyasət Heyətinin 16 yanvar 2023-cü il tarixli qərarı ilə Qərbi Azərbaycan tədqiqatları üzrə Əlaqələndirmə şurası yaradılıb. Bundan əlavə, AMEA Rəyasət Heyətinin 23 fev-

ral 2023-cü il tarixli iclasında "AMEA-nın Qərbi Azərbaycanın tədqiqi və təbliği ilə bağlı Tədbirlər planı"nın təsdiq edilməsi haqqında" qərarında "Qərbi Azərbaycan Ensiklopediyası"nın hazırlanması eksini tapıb. AMEA Rəyasət Heyətinin 19 iyun 2023-cü il tarixli qərarı ilə "Qərbi Azərbaycan Ensiklopediyası"nın hazırlanmasına dair AMEA-nın Tarix, Folklor, Memarlıq və İncəsənət, Dilçilik institutlarının, o cümlədən Elm və Təhsil Nazirliyinin Coğrafiya institutunun aidiyatı mütəxəssislərindən ibarət İşçi qrup yaradılıb. "Azərbaycan Milli Ensiklopediyası" Elmi Mərkəzinə "Qərbi Azərbaycan Ensiklopediyası"nın hazırlanmasına elmi-metodiki dəstək verilməsi həvələ edilib.

İyulun 17-də AMEA-nın A.A.Bakıxanov adına Tarix institutunda baş direktör, tarix elmləri doktor, professor Kərim Şükürovun sədriyi ilə "Qərbi Azərbaycan Ensiklopediyası"nın hazırlanması ilə bağlı İşçi qrupun ilk icası keçirilib. İclasda işçi qrupun qarşısında duran vəzifələrin uğurla həyata keçirməsi üçün elmi-təşkilati məsələlər müzakirə olunub.

Həmçinin AMEA Rəyasət Heyətinin qərarına uyğun olaraq, ensiklopediyanın sözlüğünün 20 sentyabr 2023-cü il tarixindənək hazırlanaraq Rəyasət Heyətinə təqdim edilməsi üçün vəzifələr müyyənləşdirilib.

Ensklopediyanın yüksək səviyyəde hazırlanmasını təmin etmek məqsədilə İşçi qrupun iclaslarının davamlı olaraq keçirilməsi qərara alınıb.

Akademik Tariyel Talıbov AMEA Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif olunub

AMEA-nın birinci vitse-prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov, Naxçıvan Dövlət Universitetinin rektoru Elbrus İsayev, Azərbaycan Texniki Universitetinin Tədris işləri üzrə prorektoru Nurəli Yusifbəyli və Naxçıvan Muxtar Respublikası Dövlət Energetika Xidmətinin rəisi Namiq Paşayev AMEA-nın Naxçıvan Bölümündə olublar.

Görüş zamanı akademik Arif Həşimov Azərbaycan Respublikasının "Qırmızı kitab"ının III nəşrinin hazırlanmasında Naxçıvan Bioresurslar Institutunun eməkdaşlarının əməyini yüksək qiymətləndirib. Qeyd edib ki, bu qıymətli əsərin ərsəyə gəlməsində akademik Tariyel Talibov və onun elmimizə qazandırdığı ardıcılının böyük xidmətləri olmuşdur. Göstərdiyi səmərəli elmi fəaliyyəti nəzəre alınmaqla akademik Tariyel Talibov Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə həsr olunmuş Azərbaycan Respublikasının "Qırmızı kitab"ının III nəşrinin elmi metninin hazırlanmasında mühüm xidmətine görə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin 26 may 2023-cü il tarixli qərarı ilə AMEA-nın Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmani ilə təltif edilib. Akademik Arif Həşimov bu münasibətlə Tariyel Talibovu təbrik edib, ona fəaliyyətində uğurlar arzulayıb.

Daha sonra AMEA-nın Naxçıvan Bölümündən sədri, akademik İsmayıllı Hacıyev Fəxri fərmanı akademik Tariyel Talibova təqdim edilib.

AMEA-nın Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin Ümumi yığıncağı

AMEA-nın Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin (BTEB) Ümumi yığıncağı keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İrədə Hüseynova gündəlikdə duran məsələlər haqqında məlumat verib. O, 14 iyul tarixinin xalqımız üçün tarixi ehəmiyyətindən danişaraq, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 1969-cu il iyulun 14-də həkimiyətə gəldiyini xatırladı. Akademik İrədə Hüseynova məhz bu tarixdən başlayaraq Azərbaycanın aqrar bir ölkədən inkişaf edən sənaye olksına çevrildiyini vurğulayıb.

O, Azərbaycan təbiətinin böyük himayədarı Heydər Əliyevin biologiya, aqrar və tibb elmlərinin inkişafında rolu haqqında da danişib. Qeyd edib ki, Ulu Önder hełk deñə həkimiyətdə olduğu illərdə ölkəmin hər bir bölgəsində yaşlılaşdırma işlərinin aparılması, ekoloji balansın qorunub saxlanılması ilə bağlı olan problemlərin həlli istiqamətində müvafiq tapşırıqları vermişdir. Akademik İrədə Hüseynova əlavə edib ki, Ulu Önderin birinci həkimiyəti dövründə bu istiqamətdə 5 qanun layihəsinin, 32 qərarın qəbul olunması, Azərbaycanın "Qızılı kitabı"nın hazırlanması haqqında qərarın verilmesi, həmçinin 2001-ci ildə Heydər Əliyevin birbaşa təşəbbüsü ilə Ekoloji və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin yaradılması Ümummilli Liderin biologiya və aqrar sahəyə olan xüsusi diqqətinin neticəsi olmuşdur.

Vitse-prezidentin sözlərinə görə, Ulu Önderin birinci həkimiyəti dövründə 15 minden çox gənc em mütəxəlis istiqamətlər üzrə təhsil almaq üçün SSRİ-nin 50-den çox şəhərinə göndərilmiş, müasir tələblərə cavab verən elmi müəssisələr yaradılmış, Mərkəzi Nəbatat Bağına xüsusi status verilmiş, Kendi Təsərrüfatı Nazirliyi tabeliyində sahə institutları, 6 yeni ali məktəb, 11 orta ixtisaslı məktəbi yaradılmışdır. Alim bildirib ki, qeyd olunanlarla yanaşı, Qarabağ Elmi Tədqiqat Bazasında nüfuzlu beynəlxalq tədbirlərin keçirilməsi, genetik ehtiyatlar üzrə Milli Programın hazırlanması, 2003-cü ildə Genetik Ehtiyatlar Institutunun və onun strukturunda Milli Genbankın yaradılması, Azərbaycanın beynəlxalq konvensiyalara qoşulması, qanunverciliyin təkmilləşdirilməsi, sahəyyə sahəsində islahatların aparılması, insti-

tuların yubiley tədbirlərinin keçirilməsi və s. bu istiqamətdə görülən əhemmiliyi işlərin bir hissəsidir.

Akademik İrədə Hüseynova Ulu Önderin ikinci deñə həkimiyətə gelmişdən sonra bütün sahələr üzrə inkişafın daha sürətli həyata keçirilməye başlanıldılarını diqqətə çatdırıb. O, Ümummilli Liderin elmə, təhsilə olan diqqət və qayğılarından söz açaraq Heydər Əliyevin hər iki sahənin inkişaf etdirilməsində əvezsiz rolu olduğunu vurğulayıb.

Tədbirdə çıxış edən AMEA-nın müxbir üzvləri - Novruz Quliyev, Saleh Məmmədov və Əlövət Quliyev Ümummilli Lider Heydər Əliyevin xalqımız qarşısında xidmətlərindən bəhs ediblər. Qeyd olunub ki, Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi illerde həyata keçirdiyi uzaqgördən daxili və xarici siyaset neticəsində ölkəminin nüfuzu artıb, hərtərəflə inkişafə nail olunub, müstəqilliyimizən əbədi və dönməzliyi təmin edilib.

Daha sonra ölkə başçısının "Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan edilməsi haqqında" 29 sentyabr 2022-ci il tarixli Sərəncamından irəli gələn tapşırıqların icra vəziyyəti barədə çıxış edən akademik İrədə Hüseynova "Heydər Əliyev İli" ilə əlaqədar AMEA-da həyata keçirilən tədbirləri, görülən işləri diqqətə çatdırıb.

"Heydər Əliyev epoxası xalqımızın çoxəsrlı dövlətçilik tarixində hər zaman yaşayacaqdır", - deyən vitse-prezident Ulu Önderin həyata keçirdiyi siyasetin bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyini, ölkəmizin nümunəvi dövlətlərdən birincisi olurğulayıb.

Akademik İrədə Hüseynova sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2023-cü ilin 6 ayının sosial-iqtisadi yekunlarına hər olunmuş müşavirədə Gədəbəyin Söyüdü kəndində baş verən hadisələrlə bağlı tapşırıqları haqqında çıxış edib. O, vəziyyətin real neticələr əsasında qiymətləndirilməsi məqsədə yaradılmış komissiyaya AR Elm və Təhsil Nazirliyinin (ETN) Mikrobiologiya İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Pənah Muradovun, AR ETN Botanika İnstitutunun baş direktoru, biologiya elmləri doktoru, professor Səyyarə İbadullayevanın və AR ETN Molekulyar Biologiya və Biotex-

nologiyalar İnstitutunun icraçı direktoru, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ələmdar Məmmədovun da daxil edildiyini diqqətə çatdırıb.

AMEA-nın müxbir üzvü Pənah Muradov çıxış edərək Söyüdü kəndində qeyd olunan erazidə yerləşən gölün ətrafında torpaq, su və bitki örtüyündə dəyişikliklərin baş vermesinin araşdırılması kimi vəzifələrin qarşıya qoyulduğunu deyərək, bu məqsədə nümunələrin götürüldüyünü və analizlərin aparılacağını bildirib.

Ümumi yığıncaqda ölkə Prezidentinin "Akademik Zərifə Əliyevanın 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında" 3 noyabr 2022-ci il tarixli Sərəncamdan irəli gələn tapşırıqların icra vəziyyəti də müzikə olunub.

Akademik İrədə Hüseynova zəngin elmi irsi ilə Azərbaycan oftalmologiyasına mühüm töhfələr vermiş Zərifə Əliyevanın yaradıcılığından bəhs edib. O, dövlət başçısının müvafiq Sərəncamına əsasən ölkəmin elm və təhsil məssisələrində, eləcə də sahiyyə sisteminde və AMEA-da akademik Zərifə Əliyevanın 100 illik yubileyinin qeyd edildiyini bildirib.

Alim, həmçinin bu ilin sentyabrında AMEA Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin, AR ETN akademik Abdulla Qarayev adına Fiziologiya İnstitutunun və akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 100 illik yubileylərinə həsr edilmiş "Görmenin fiziologiyası və peşə patologiyaları: fundamental və tətbiqi aspektlər" mövzusunda elmi-praktiki konfransın keçiriləcəyini diqqətə çatdırıb.

AMEA-nın vitse-prezidenti "Həyət elmləri və biotibb" jurnalının akademik Zərifə Əliyevanın 100 illik yubileylərinə həsr edilmiş xüsusi buraxılışının dərc olunduğunu deyərək oftalmolog alımın elmi fəaliyyətini əhatə edən 23 məqalədən ibarət bu nəşrin elmimiz üçün əhəmiyyətini vurğulayıb. O, eyni zamanda akademik Zərifə Əliyevanın bibliografiyasının nəşr edildiyini və görkəmli alımın 100 illiyinə həsr olunan monografiyanın hazırlanlığını və ilin sonuna kimi çap olunacağı qeyd edib.

Tədbirdə AMEA-nın sentyabrda keçiriləcək Ümumi yığıncağına dair məlumat verilib, Ümumi yığıncaqda BTEB üzvlərinin iştirakının təmin ediləcəyi bildirilib.

Daha sonra bu günlərdə 82 yaşında dünyasını dəyişmiş torpaqşunas alım, Rasiyasi Problemləri İnstitutunun baş elmi işçisi, AMEA-nın müxbir üzvü Mahmud Abdullayevin xatıresi anılıb.

Bundan başqa, iclasda AMEA-nın vitse-prezidentlərinin xidmətinin elmi katibləri aqrar elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Afiq Məmmədovun və biologiya elmləri doktoru, dosent Tubaşanın Qasimzadənin yubileyləri haqqında qərar qəbul edilib.

Sonda Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illik yubileyinə həsr olunmuş Azərbaycan Respublikası "Qızılı kitabı"nın III nəşri BTEB üzvlərinə təqdim olunub.

Biologiya, aqrar və tibb elmləri üzrə Problem Şurasının icası

Azərbaycan Respublikası Elmi Tədqiqatların Əlaqələndirilməsi Şurasının (ETƏŞ) Biologiya, aqrar və tibb elmləri üzrə Problem Şurasının növbəti icası keçirilib.

Iclada Problem şurasının işi qruplarının üzvləri, eləcə də iddiacılar, müvafiq disertasiya işlərinin elmi rəhbərləri və məsləhətçiləri iştirak ediblər. AMEA-nın vitse-prezidenti, Problem şurasının sədri, akademik İrədə Hüseynova "Zoom" programı üzərindən keçirilən icası açaraq gündəlikdə duran məsələlər haqqında

şura iştirakçılarını məlumatlaşdırıb.

Iclada fiziki-kimyəvi biologiya üzrə 7, botanika üzrə 3, zoologiya üzrə isə 4 disertasiya mövzusu müzakirəyə çıxarılb. Dissertasiya mövzuları b.ü.f.d., dos. Sabiha Ömərova, b.e.d., prof. Səyyarə İbadullayeva və b.ü.f.d., dos. İlhamə Kərimova və tərəfindən təqdim edilib. Müzakirəyə çıxarılmış bəzi mövzuların adında dəyişikliklər edilməklə 12 iş müsbət qiymətləndirilərək qeydiyyata alınıb, 2 iş yenidən müzakirə üçün geri qaytarılıb.

Aparılan tədqiqatlar nəticəsində melum olub ki, sulfat mehlullarından elektrotik çökürülmə üsulu ilə katod səthində narın kristallik, qalınlığı 80-150 nm olan Re-Mo təbəqəsi almaq ümkündür.

"Horizon Avropa" programı çərçivəsində növbəti məlumat günləri keçirilib

Avropa Komissiyasının (AK) "Horizon Avropa" Tədqiqat və İnnovasiya Proqramı üzrə Milli Əlaqələndirici Şəxslər Şəbəkəsinin (MƏŞŞ) koordinatoru, AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İbrahim Quliyevin rəhbərliyi və AMEA Rəyasət Heyəti aparatının Xarici əlaqələr və beynəlxalq elmi təşkilatlarla iş şöbəsinin təşkilatçılığı ilə MƏŞŞ üzvləri tərəfindən müxtəlif qurumlarda məlumat günləri keçirilir.

Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetində təşkil edilən tədbirdə "Horizon Avropa" programının Rəqəmsal, Sənaye və Kosmos klasteri üzrə MƏŞ, Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin idarəetmə Sistemləri İnstitutunun Xarici əlaqələr şöbəsinin müdürü, texnika elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Tofiq Babayev AK-nın çərçivə proqramları, "Horizon Avropa" programının klasterlərinin əhatə dairəsi və maliyyə imkanları, proqrama müraciət üçün tələblər üzrə etrafı məlumat verib.

Həmin klaster üzrə MƏŞ, Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin İnfomasiya Texnologiyaları İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, texnika üzrə fəlsəfə doktoru Məmməd Həsimov hazırda fealiyyətdə olan İş proqramı üzrə araşdırımların aparılması, müvafiq çağırışların seçilməsi və müraciət qaydaları, həmçinin IKT üzrə açıq olan çağırışlar haqqında məlumatı təqdim edib.

Cəmiyyət üçün Mülki Təhlükəsizlik klasteri üzrə MƏŞ, Bakı Mühəndislik Universitetinin Keyfiyyət təminatı şöbəsinin müdürü Sevil İmanova Marie Skłodowska-Kuri Fəaliyyəti çərçivəsində imkanlar, elmi mübadiləni dəstəkləyən qrup şəklinde tədqiqat proqramları, doktorantura və postdoktorantura seviyyəsində fərdi təqaüd təkliflərini diqqətə çatdırıb. Məruzeçi, həmçinin "Horizon Avropa" portallında qeydiyyat və layihə təkliflərinin tərtibi qaydalarını təqdim edib.

İqlim, Enerji və Mobillik klasteri üzrə MƏŞ, Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin akademik Həsən Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, coğrafiya üzrə fəlsəfə doktoru Rövşən Kərimov "Horizon Avropa" portalında çağırışlar üzrə iş, tərəfdəşlərlə əlaqələrin qurulması qaydaları və müvafiq çağırışlar haqqında məlumat verib.

AMEA Rəyasət Heyəti aparatının Xarici əlaqələr və beynəlxalq elmi təşkilatlarla iş şöbəsinin müdürü müavini, yer elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Aytən Hüseynova "Horizon Avropa" çağırışlarına qoşulmaq üçün geniş imkanlar açan COST proqramı haqqında məlumat verib. Qeyd olunub ki, Azərbaycan mütəxəssisləri hazırlı 30-dan çox layihədə iştirak edir.

Milli Aviasiya Akademiyasında əvvəl keçirilmiş məlumat gününün davamı kimi "Horizon Avropa" çağırışlarına təqdim ediləcək layihə təkliflərinin hazırlanması qaydalarına həsr edilmiş tədbir teşkil edilib. Tədbirdə Cəmiyyət təminatı Mülki Təhlükəsizlik klasteri üzrə MƏŞ, Bakı Mühəndislik Universitetinin Keyfiyyət təminatı şöbəsinin müdürü Sevil İmanova layihə təklifi üçün ərizə formasının doldurulması qaydaları, layihələrin elmi yeniliyi, eldə ediləcək nəticələrin yazılıması və müsaiyətədiyi sənədlərin hazırlanmasına olan tələbləri iştirakçıların diqqətine çatdırıb.

Re-Mo nano təbəqələrinin alınması və müxtəlif faktorların ərintilərin tərkibinə təsiri ilə bağlı məqalə beynəlxalq jurnalda

AR ETN Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutunun alımları - akademik Dilqəm Tağıyev, kimya elməri doktoru, professor Elza Salahova, böyük elmi işçi Pərvanə Kələntərovənin digər həm müelliflərlə birgə məqaləsi "Web of Science" və "Scopus" beynəlxalq bazalarına daxil olan "Journal of Electrochemical Science and Engineering" jurnalında dərc olunub.

Məqalə elektrokimyəvi yolla sulfat elektrolitində yarımkərci xassəyə malik Re-Mo nano təbəqələrinin alınmasına və müxtəlif faktorların (cərəyan sıxlığı, temperatur, komponentlərin cəm qatlığının, komponentlərin qatlığının, mehlulun turşuluğunun və s.) ərintilərin tərkibinə, keyfiyyətinə təsirinə həsr edilmişdir.

Elektrokimyəvi üsulla alınmış yarımkərci nano təbəqələr müasir texnikiada xüsusi yer tutur və onların alınması, fiziki - kimyəvi xassələrinin tədqiqi aktual məsələlərdən biridir. İlk deñə olaraq elektrokimyəvi yolla sulfat mehlullarından Re-Mo sistemi tədqiq edilmiş, aparılan təcrübələrə əsasən sulfat elektrolitlərində keyfiyyətli, yarımkərci xassəli nazik təbəqələrin alınması üçün optimal şərait və elektrolitin tərkibi teşkil edilmişdir. Bundan əlavə, galvanostatik metoddan istifadə edərək platin elektrodları üzərində alınan Re-Mo nümunələri skanedic elektron mikroskopu (SEM) və rentgen faza analiz metodları ilə tədqiq edilib.

Aparılan tədqiqatlar nəticəsində melum olub ki, sulfat mehlullarından elektrotik çökürülmə üsulu ilə katod səthində narın kristallik, qalınlığı 80-150 nm olan Re-Mo təbəqəsi almaq ümkündür.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin doğum günlərinin hər bir ildən müsbət müraciət edib ondan faydalana biləcək üçün daha bir füsrət yaradır. 100 illik yubileyin mənası isə daha böyükdür, çünki Heydər Əliyev kimi şəxsiyyətlər 100 ildə bir dəfə yaranan və bu da hər xalqa nəsib olmur. XX əsrde fərqli ictimai-siyasi quruluşlarda iki dəfə Azərbaycana rəhbərlik edən və xalqımızın təleyində həlli-dici rol oynayan Heydər Əliyev həm ölkəmizdə, həm də onun hüdudlarından kənarda yaşayan azərbaycanlılar arasında Ümummilli Lider kimi haqlı olaraq şöhrət və məhəbbət qazanmışdır. Bu gün, vəfatından 20 ilə yaxın zaman keçməsinə baxmayaraq, Ulu Öndərin parlaq obrazı, canlı xatirəsi daim bizimlədir.

Heydər Əliyev idəyaları və qalib Azərbaycan

Deməliyəm ki, Heydər Əliyevin unudulmaz xatirəsi hər bir azərbaycanlı üçün, onu yaxından-uzaqdan tanıyan, onunla ünsiyyətdə olan hər kes üçün əzizdir. Ulu Öndərin rəhbərliyi altında çalışmış şəxslər üçün isə, onun işqli xatirəsi daha canlı və dəyərlidir. Heydər Əliyev hətta bircə dəfə, öteri də olsa görüşmiş şəxs onun uca şəxsiyyətinin cazibəsini ömrü boyunca unutmur.

Mənə də keçən əsirin axırlarında Ulu Öndər yaxın təmasda olmaq, onun dövlətçilik və vətənşəhərlik məktəbini keçmək nəsib oldu. 1990-ci il iyulun 20-də Moskvadan Bakıya dönen və iki gündən sonra doğma yurduna gələn Heydər Əliyevlə şəhər meydanında görüşə gələn on minlərlə həmvətənlerimin sırasında mən də var idim. Sonra Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin deputati olaraq Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında çalışdığını zaman onunla görüşlərin, verdiyi tapşırıq və tövsiyələrin her biri biz tacrübəsiz deputatlar üçün bir ustad dərsi idi. Ulu Öndərin Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin iclaslarını məhərətlə aparması, komunistləri və cəbhəçiləri bir araya gətirərək müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyi yoluна yönəldə bilməsiz bənzərsiz rəhbərlik nümunəsi idi.

Radikal qüvvələrin pozucu fəaliyyətlərinə, xaricdən və daxildən edilən çoxsaylı təzyiqlərə, dövlət çevrililəri cəhdlərinə və fiziki tehdidlərə baxmayaraq Heydər Əliyev Naxçıvanda Azərbaycan dövlətçiliyinin möhkəm təməl daşlarını qoydu, onun siyasi-ideya dayaqlarını yaratdı. Ermənistanın xaricdən dəstəklənən və geniş miqyas alan hərbi təcavüzündə Naxçıvanı qorudu. Şəxsi beynəlxalq nüfuzuna və dövlətçilik təcrübəsinə arxalanan Heydər Əliyev Muxtar Respublikası rəhbəri kimi qardaş Türkiye və Iranla yüksək səviyyəli siyasi-iqtisadi münasibətlər qurmağa nail oldu. 1921-ci Qars Müqaviləsinə Tərəfindən Naxçıvan Muxtar Respublikasının 400 minlik əhalisini həm işğaldan, həm də aqılı və soyuqdan qorudu. Həm qardaş Türkəyin Naxçıvanla bağlı qəti siyasi dəstəyinə nail oldu, həm də Ermənistanın o zamankı siyasi rəhbərliyi ilə telefon təmasları nəticəsində sərhəddə qeyri-rəsmi də olsa sakitlik təmin edildi.

Naxçıvanlıların her biri bunu təsdiq edir ki, o ağır 1991-1993-cü illərdə yalnız Heydər Əliyevin müdrik siyaseti, əzmi və iradesi ilə Naxçıvan qorunub saxlandı.

1993-cü ilin iyundunda o zamankı dövlət başçısı Əbülfəz Elçibeyin, tanınmış ziyanlılarının, ictimai-siyasi xadimlərin, bütövlükde Azərbaycan xalqının təkidi xahişi ilə Bakıya - ölkəni üz-üzə qaldığı felakətdən xilas etməyə dəvət olunanda Heydər Əliyev bütün Azərbaycanı siyasi xaosdan, parçalanmadan, vətəndaş müharibəsinən, bölgəyə maraqlı olan güclərin müdaxiləsindən xilas etdi. Ulu Öndərin Azərbaycanda həkimiyətə qayğısı gənclərə, 15 iyun 1993-cü il tarixi xalqımızın və dövlətçiliyimizin Qurtuluşu Günü oldu. Ulu Öndər qətiyyətli iradəsi və arxalandığı xalqın güclü ilə ölkədə qızışdırılan separatçılığı son qoydu, dövlət çevrililərinin qabağını aldı. Heydər Əliyev qısa müddətə müxtəlif etnik mənsubiyetlərə malik olan vətəndaşlarımızı vahid, bölmənəz bir xalq kimi birləşdirdi və mətinləşdirdi. Azərbaycanlılığı milli ideologiya olaraq cəmiyyətimizə təqdim etdi. "Mən fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyım!", - deyərək Vətənçiliyi ölkəmizin və xalqımızın qüvvət və qüdrət mənbəyinə çevirdi.

Heydər Əliyev Azərbaycanın milli maraqlarına uyğun coxsaxəli və tarazlaşdırılmış xarici siyaset kursunu müəyyən etdi. Qətiyyətli siyasi kursun və inkişaf stratejiyasının müəyyən edilməsi ilə Ulu Öndər bu gün ölkəmizə həyatı əhəmiyyətli faydalı gətirən böyük meqalayılərin həyatə keçirilməsinə yol açdı.

1996-ci ilin fevralında Prezident Heydər Əliyevin sərəncamı ilə İranın Təbriz şəhərində Azərbaycan Respublikasının Baş Konsulu vəzifəsinə, 2002-ci ilde Pakistan İslam Respublikasında ölkəmizin fövgələdə və səlahiyyətli səfiri vəzifəsinə təyin edilərək mən qəbul etdiyindən göstərdiyi qayğış münasibətini, tapşırıq və təlimatlarını ehtiramla xatırlayıram. Qeyd etməliyəm ki, müxtəlif səfərlərdə, rəsmi görüşlərə və danışqlarda istirak edərkən Ulu Öndərin tərəf müqabilləri ilə danışq tərzi, istifadə etdiyi özünəməxsus diplomatik əslub, sərgilədiyi prinsipial mövqə bizişlər üçün əsil diplomatiya dərsleri idi.

20 ildər ki, Ulu Öndərin müəyyən etdiyi siyasi kurs Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla həyata keçirilir. 30 il Ermənistan işğalında olan torpaqlarımızın azad edilməsi Prezident İlham Əliyev siyasetinin möhtəşəm nəticəsidir. Ulu Öndər Heydər Əliyev özü on illik prezidentliyi dövründə bu qələbənin baş veracəyinə inanır və xalqımızı inandırır. Prezident İlham Əliyev uzun illər boyu bu qələbəni hazırlayırdı, yetişdirirdi. Prezident və Ali Baş Komandan olaraq ən müasir texniki təchizatlı və peşə bacarıqlı, yüksək vətənsevərlik ruhu ordu yaratdı və müəyyən etdiyi zəməndən həyata keçirən Prezident İlham Əliyevin siyasi kursunun qələbəsidir. Prezident İlham Əliyevin məqsədönlü şəkildə, ardıcılıqla həyata keçirdiyi genişmiyyətli Böyük Qayıdış siyasetinin uğurları Ulu Öndərin "Azərbaycan dünyaya güne kimi doğacaqdır" kələminin reallığını və həyatılılığını bir daha təsdiq edir. Əminəm ki, inkişaf edib get-geda çıxaklı, bölgəde və dünyada söz və nüfuz sahibi olan qalib Azərbaycan Ulu Öndərin 100 illik yubileyi ilində yeni-yeni zəfərlərə nail olacaqdır.

Eynulla MƏDƏTLİ

AMEA Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun

icraçı direktoru, tarix elmləri doktoru, Fövqəladə və səlahiyyətli səfir

Azərbaycan multikulturalizminin banisi

Inkişaf yoluna çıxmış Azərbaycan Respublikası, onun qeyd etdiyi kimi, "dinindən, dilindən, irqindən asılı olmayaq Azərbaycanın bütün vətəndaşlarının eyni hüquqlara malik" olmalarını təmin etməli idi. Təbii olaraq, Ulu Öndər etnik millətçiliyə alternativ kimi bütövlükde Azərbaycan xalqının və cəmiyyətinin, eyni zamanda Azərbaycan dövlətçiliyinin yüksəkləşməsini şərtləndirən və multikulturalizmin əsas mənəvi bazası olan azərbaycanlıq prinsipini milli ideologiya kimi irəli sürdü. O, qeyd etdi ki, etnik millətçilik, nəhayət etibarile, etnik separatizmə, xalqlar arasında münaqışaya getirib çıxarı. Azərbaycanlıq ideologiyası isə dinindən, dilindən, irqindən asılı olmadan ölkədə yaşayan bütün vətəndaşları birləşdirir. Ulu Öndərin dediyi kimi, həqiqətən de "Azərbaycan onun ərazisində yaşayış bütün millət və xalqların ümumi vətənidir. Ərazimizdə yaşayış azərbaycanlı da, ləzgi de, avar da, kurd da, talış da, udin da, kumik da, başqası da - bütünlükde hamısı azərbaycanlıdır".

Ulu Öndərin ölkə rəhbərliyinə qayıldı dini dəyərlərə münasibətdə, dövlət-din münasibətlərində yeni mərhələnin başlanğıcı oldu. Çok keçmədi ki, bu sahədə həyata keçiriləcək siyasetin mahiyyəti xalqa açıqlandı, din sahəsinə qayğı, dini abidələrin bərpası, milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və təbliği dövlətin din siyasetinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildi. Onun həyata keçirdiyi uğurlu siyaset neticesində Azərbaycan Respublikasında dövlət-din münasibətlərində həssas nəzarətə bərabər, ölkədə etiqad azadlığı üçün şərait yaradıldı, dini dəyərlərə, ibadət yerlərinə və din adamlarına xüsusi qayğı gösterilməye başlanıldı. Əsas məqsəd isə dövlət və din arasında qarşılıqlı anlaşma və əməkdaşlığı gücləndirmək idi. Ölkəmizdə bütün dini konfessiyalar qanun qarşısında bərabərdir və eyni statusa malikdir. Ölkə vətəndaşlarının əksəriyyətini teşkil edən müsəlmanların hüquqlarının təmin olunması ilə yanaşı, dövlət respublikada yayılmış digər dinlərə də qayğı göstərir. Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə 20 avqust 1992-ci ilde "Dini etiqad azadlığı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdir. Bundan sonra, dövlət-din münasibətlərinin tənzimlənməsi istiqamətində müüm adımlarla Ulu Öndər Heydər Əliyevin 21 iyul 2001-ci il tarixli 512 saylı Fərmanı ilə Dini Qurumlar İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmışdır. Ümummilli Lider Heydər Əliyev hərbərliyi altında ölkəmizdə Azərbaycan xalqının multikultural ənənələrinin qorunması və inkişaf etdirilməsi sahəsində həyata keçirilən siyasi istiqamət yeni mərhələdə onun layıqli davamçısı Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla inkişaf etdirilir. Multikulturalizmi Azərbaycan Respublikasının dövlət siyaseti, xalqımızın həyat terzi kimi dəyərləndirən Prezident İlham Əliyev bu siyasetin həyata keçirilməsində BMT, ATƏT, Avropa Şurası, Avropa İttifaqı, İsləm Əməkdaşlıq Təşkilatı və digər nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığı xüsusi önem verir. O, daima ölkəmizin bu təşkilatlar tərəfindən qəbul edilən milli azlıqların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi ilə bağlı konvensiyalara qoşulmasının vacibliyini qeyd edir. Mehəz bu siyasi xəttin nəticəsi kimi Azərbaycan Prezidentinin göstərişi ilə ölkəmizin 26 noyabr 2009-cu il tarixli qanunla "Mədəni özünüifadə formalarının müxtəlifliyinin qorunması və təşviqinə dair" UNESCO Konvensiyasına qoşulmasını göstərmək olar. Prezident İlham Əliyevin multikulturalizm siyasetinin növbəti əhəmiyyətli addımı Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılmasına dair 15 may 2014-cü il tarixinde imzaladığı Fərman oldu. Bu mərkəzin yaradılmasının əsas məqsədi ölkəmizdə əsrlər boyu formalaşmış toleranstlılıq, etnik-mədəni, dini müxtəlifliyin qorunmasını və əməkdaşlığını təmin etmək, həbələ Azərbaycanın dövlətçiliyinin mərkəzində Azərbaycan xalqının multikultural ənənələrinin qorunması və inkişaf etdirilməsi sahəsində həyata keçirilən siyasi istiqamət yeni mərhələdə onu layıqli davamçısı Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla inkişaf etdirilir. Multikulturalizmi Azərbaycan Respublikasının dövlət siyaseti, xalqımızın həyat terzi kimi dəyərləndirən Prezident İlham Əliyev bu siyasetin həyata keçirilməsində BMT, ATƏT, Avropa Şurası, Avropa İttifaqı, İsləm Əməkdaşlıq Təşkilatı və digər nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığı xüsusi önem verir. O, daima ölkəmizin bu təşkilatlar tərəfindən qəbul edilən milli azlıqların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi ilə bağlı konvensiyalara qoşulmasının vacibliyini qeyd edir. Mehəz bu siyasi xəttin nəticəsi kimi Azərbaycan Prezidentinin göstərişi ilə ölkəmizin 26 noyabr 2009-cu il tarixli qanunla "Mədəni özünüifadə formalarının müxtəlifliyinin qorunması və təşviqinə dair" UNESCO Konvensiyasına qoşulmasını göstərmək olar. Prezident İlham Əliyevin multikulturalizm siyasetinin növbəti əhəmiyyətli addımı Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılmasına dair 15 may 2014-cü il tarixinde imzaladığı Fərman oldu. Bu mərkəzin yaradılmasının əsas məqsədi ölkəmizdə əsrlər boyu formalaşmış toleranstlılıq, etnik-mədəni, dini müxtəlifliyin qorunmasını və əməkdaşlığını təmin etmək, həbələ Azərbaycanın dövlətçiliyinin mərkəzində Azərbaycan xalqının multikultural ənənələrinin qorunması və inkişaf etdirilməsi sahəsində həyata keçirilən siyasi istiqamət yeni mərhələdə onu layıqli davamçısı Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla inkişaf etdirilir. Multikulturalizmi Azərbaycan Respublikasının dövlət siyaseti, xalqımızın həyat terzi kimi dəyərləndirən Prezident İlham Əliyev bu siyasetin həyata keçirilməsində BMT, ATƏT, Avropa Şurası, Avropa İttifaqı, İsləm Əməkdaşlıq Təşkilatı və digər nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığı xüsusi önem verir. O, daima ölkəmizin bu təşkilatlar tərəfindən qəbul edilən milli azlıqların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi ilə bağlı konvensiyalara qoşulmasının vacibliyini qeyd edir. Mehəz bu siyasi xəttin nəticəsi kimi Azərbaycan Prezidentinin göstərişi ilə ölkəmizin 26 noyabr 2009-cu il tarixli qanunla "Mədəni özünüifadə formalarının müxtəlifliyinin qorunması və təşviqinə dair" UNESCO Konvensiyasına qoşulmasını göstərmək olar. Prezident İlham Əliyevin multikulturalizm siyasetinin növbəti əhəmiyyətli addımı Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılmasına dair 15 may 2014-cü il tarixinde imzaladığı Fərman oldu. Bu mərkəzin yaradılmasının əsas məqsədi ölkəmizdə əsrlər boyu formalaşmış toleranstlılıq, etnik-mədəni, dini müxtəlifliyin qorunmasını və əməkdaşlığını təmin etmək, həbələ Azərbaycanın dövlətçiliyinin mərkəzində Azərbaycan xalqının multikultural ənənələrinin qorunması və inkişaf etdirilməsi sahəsində həyata keçirilən siyasi istiqamət yeni mərhələdə onu layıqli davamçısı Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla inkişaf etdirilir. Multikulturalizmi Azərbaycan Respublikasının dövlət siyaseti, xalqımızın həyat terzi kimi dəyərləndirən Prezident İlham Əliyev bu siyasetin həyata keçirilməsində BMT, ATƏT, Avropa Şurası, Avropa İttifaqı, İsləm Əməkdaşlıq Təşkilatı və digər nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığı xüsusi önem verir. O, daima ölkəmizin bu təşkilatlar tərəfindən qəbul edilən milli azlıqların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi ilə bağlı konvensiyalara qoşulmasının vacibliyini qeyd edir. Mehəz bu siyasi xəttin nəticəsi kimi Azərbaycan Prezidentinin göstərişi ilə ölkəmizin 26 noyabr 2009-cu il tarixli qanunla "Mədəni özünüifadə formalarının müxtəlifliyinin qorunması və təşviqinə dair" UNESCO Konvensiyasına qoşulmasını göstərmək olar. Prezident İlham Əliyevin multikulturalizm siyasetinin növbəti əhəmiyyətli addımı Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılmasına dair 15 may 2014-cü il tarixinde imzaladığı Fərman oldu. Bu mərkəzin yaradılmasının əsas məqsədi ölkəmizdə əsrlər boyu formalaşmış toleranstlılıq, etnik-mədəni, dini müxtəlifliyin qorunmasını və əməkdaşlığını təmin etmək, həbələ Azərbaycanın dövlətçiliyinin mərkəzində Azərbaycan xalqının multikultural ənənələrinin qorunması və inkişaf etdirilməsi sahəsində həyata keçirilən siyasi istiqamət yeni mərhələdə onu layıqli davamçısı Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla inkişaf etdirilir. Multikulturalizmi Azərbaycan Respublikasının dövlət siyaseti, xalqımızın həyat terzi kimi dəyərləndirən Prezident İlham Əliyev bu siyasetin həyata keçirilməsində BMT, ATƏT, Avropa Şurası, Avropa İttifaqı, İsləm Əməkdaşlıq Təşkilatı və digər nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığı xüsusi önem verir. O, daima ölkəmizin bu təşkilatlar tərəfindən qəbul edilən milli azlıqların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi ilə bağlı konvensiyalara qoşulmasının vac

AMEA-nın Naxçıvan Bölməsində yarım ilin yekunları təqdim olunub

AMEA-nın Naxçıvan Bölməsində yarım ilin yekunları ile bağlı hesabat icası keçirilib.

İclası açan Naxçıvan Bölmesinin sədri, akademik İsmayıllı Hacıyev bölmə emekdaşlarının ümumi fealiyyətinə nəzər salıb, cari ilaltı aylı ərzində qeydə alınan göstəriciləri ötən ilki göstəricilərlə müqayisə edib.

Daha sonra Naxçıvan Bölmesi aparatının Elm və təhsil şöbəsinin müdürü, aqrar elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Orxan Bağırov bölmənin 2023-cü ilin birinci yarısı üzrə elmi və elmi-təşkilati fealiyyəti barədə məruzə edib.

Məruzaçı diqqətə çatdırıb ki, 2023-cü ilin birinci yarısında AMEA-nın Naxçıvan Bölmesi Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin və Nazirlər Kabinetinin, Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Səlahiyyəti Nümayəndəliyinin, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi və Nazirlər Kabinetininin, eləcə də AMEA-nın ferman, sərəncam və qərarlarından irei gələn vəzifələri yerinə yetirməye çalışmışdır.

Hesabat dövründə tədqiqatlar 3 elmi istiqamətdə, 3 problemi əhatə edən, 3 mövzuya daxil olan 17 iş 35 mərhələ üzrə yerinə yetirilmişdir. Elmi araştırmalar 1 akademik, 3 professor, 3 elmlər doktoru, 19 fəlsəfə doktoru, 9 doktorant və dissertant tərəfindən aparılmışdır.

Orxan Bağırov bildirib ki, 2023-cü ilin birinci yarısında bölmə emekdaşlarının 8-i monoqrafiya, 3-ü kitab, 1-i program, 101-i elmi məqalə, 31-i konfrans materialı, 4-ü tezis olmaqla 148 elmi əsəri nəşr olunmuşdur. Əsərlərdən 1 monoqrafiya, 11 məqalə, 4 konfrans materialı, 4 tezis xaricdə çap edilmiş, elmi məqalələrin 6-sı impakt faktorlu jurnalarda çapdan çıxmışdır.

Elmi məqalələrin 15-i xaricdə olmaqla 97-si beynəlxalq kodlu nüfuzlu elmi jurnalarda dərc olunmuş, emekdaşların əsərləri 202 istinad qeydə alınmışdır. Bölmə emekdaşlarının 170 qəzet məqaləsi işq üzü görmüşdür. Bölmənin Rəyasət Heyəti tərəfindən 6 kitab və monoqrafiya çapə tövsiyə edilmişdir.

Bölmədə nəşr olunan "Elmi əsərlər" və "Axtarışlar" jurnallarının hər birinin 2 nömrəsi çapdan çıxmış, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyi münasibətlə keçirilən "Heydər Əliyev ideyaları və müasir dövri" adlı respublika konfransının materialları çapə təqdim olunmuşdur. "Taleyi və sənəti" seriyasından Ulu Önder Heydər Əliyevin 100 illiyine həsr olunmuş "Taleyi və siyasi fealiyyəti" seriyalı məqalələr toplusu çapə hazırlanmışdır.

Vurğulanıb ki, hesabat dövründə AMEA-nın Naxçıvan Bölmesi ABŞ, Fransa, Polşa, Türkiye və Rusyanın müxtəlif elm və təhsil müləssisələri, eləcə də alimlərə six elmi əlaqələrə olmuş, səmərələ eməkdaşlıq etmişlər.

2023-cü ilin birinci yarısında bölmədə 1 respublika səviyyəli, 11 bölmə səviyyəli elmi konfrans, 6 tədbir, 7 kitab və monoqrafiya təqdimatı keçirilmişdir.

Məruzaçı diqqətə çatdırıb ki, NDU-nun AMEA-nın Naxçıvan Bölmesinə hamiliyə verilmiş tələbələrinin iştirakı ilə elmi-tədqiqat müləssisələrində müvafiq layihələr çərçivəsində tədbirlər keçirilmişdir.

2023-cü ilde alim və ziyalılların məktəblilərin görüşünün təşkil olunması xüsusi diqqətə saxlanılmış, "Sabahın tədqiqatçıları" layihəsi üzrə 19 şagird bölmə alımları tərəfindən tədqiqatlara cəlb edilərək uğurlu nəticələr əldə etmişlər.

İlin birinci yarısında bölmənin Elmı Kitabxanasının fonduna 2212 ədəd kitab, 65 ədəd jurnal, 48 ədəd avtoreferat, 1 ədəd dissertasiya daxil edilmiş, 6 sərgi təşkil olunmuşdur.

Əməkdaşlardan filologiya elmləri doktoru Nuray Əliyeva Naxçıvan Muxtar Respublikası Aile, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən diploma, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ramiz Qasimov AMEA-nın Naxçıvan Bölmesinin Fəxri fermanı ilə təltif edilmiş, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Aytən Cəfərova "Teşəkkür belgesi" almışdır.

Sonda çıxış edən Naxçıvan Bölmesi Rəyasət Heyətinin üzvləri, AMEA-nın müxbir üzvləri - Hacıfəxreddin Səfərli, Əbülfəz Quliyev və Vəli Baxşəliyev bölmənin cari ilin birinci yarısı üzrə hesabatını məqbul hesab edərək qəbul olunmasını təklif ediblər.

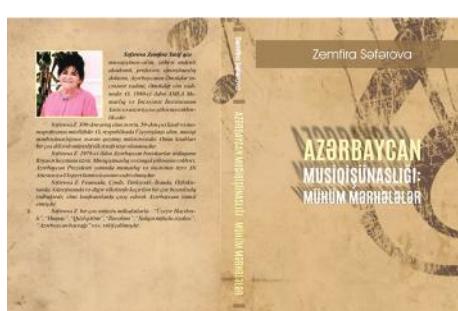
Akademik Zemfira Səfərovanın "Azərbaycan musiqişunaslığı: mühüm mərhələlər" kitabı işq üzü görüb

Bu günlərdə "Elm" nəşriyyatında görkəmli musiqişunas-alim, "Şöhrət" ordenli, Əməkdar incəsənət xadimi, akademik Zemfira Səfərovanın "Azərbaycan musiqişunaslığı: mühüm mərhələlər" adlı kitabı yüksək po-liqrafik tərtibatda çapdan çıxbı.

Səkkiz bölmədən ibarət kitabda Azərbaycan musiqişunaslığının mühüm mərhələləri, problemləri araşdırılıb, üfüqləri göstərilib. Kitabda müəllif elmi mütəxəssislərlə bərabər, bu sahə ilə maraqlanan oxucuları da musiqişunaslığımızın tarixi ilə tanış edir.

Tədqiqatın müqəddiməsinin müəllifi akademik İsa Həbibbəyli, redaktörleri - sənətşunaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, Əməkdar incəsənət xadimi, professor A.Tağızadə, sənətşunaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, Əməkdar mədəniyyət işçisi Ü.Talıbzadə, rəyçiləri - AMEA-nın müxbir üzvü Ə.Salamzadə və Əməkdar incəsənət xadimi, professor T.Məmmədovdur.

Kitabda müəllifin son illerdə rus və ingilis dillərində çıxan məqalələri xarici oxucular üçün təqdim edilib.

Mətbuat hər bir cəmiyyətin aynası, ictimai şürurun, mənəviyyatın inikasıdır. Bu baxımdan Azərbaycan milli mətbuatı tarixinin ilk sehifələrindən bugündək həm də mənəvi dəyərlərimizin daşıyıcısı, fəal təbliğatçısı və qoruyucusu kimi məsul bir missiyani yerinə yetirmişdir.

148 illik zəngin inkişaf yolu keçmiş Azərbaycan milli mətbuatı

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin sözləri ilə deşək, "Azərbaycan mətbuatı xalqımızın ən ulvi arzularının realaşmasına öz töhfəsini vermiş, onun müstəqillik amalının güclənməsində, mənəvi dəyərlərinin tərəqqisində, milli şürur, mədəniyyətin formalaşmasında böyük rol oynamışdır".

Bu il Azərbaycanda ictimai fikir tariximizin mühüm bir hissəsini təşkil edən milli mətbuatın yaranmasının 148-ci ili qeyd olunur. Azərbaycan jurnalistikası ötən 148 il ərzində müxtəlif dövrlərdə ağır sınaqlara məruz qalsa da, tutduğu şərəfli yoldan əslən görməmişdir.

Böyük mütəfəkkir Həsən bəy Zərdabının 1875-ci il iyulun 22-də təsis etdiyi və redaktoru olduğu, ölkəmizdə anadilli ilk mətbü orqan hesab olunan "Əkinçi" qəzeti Azərbaycan xalqının milli kimliyinin və tarixi dəyərlərinin, eyni zamanda, dilimizin qorunub-saxlanmasında böyük rol oynamışdır. Mürekkeb bir tarixi dövrdə fealiyyətə başladığı gündən mübarizə dolu yol keçən "Əkinçi" xalqı maarifləndirmək, insanlara ana dilində qəzet oxumağı aşılamak kimi nəcib missiyaları üzərinə götürmüş, özündən sonra bir sıra milli mətbü nümunələrin nəşrinə səbəb olmuşdur.

Azərbaycan mətbuatının ilk müdəcisi "Əkinçi"den sonra bu sahədə xeyli irəliliyişlər müşahidə edilmişdir. XIX əsrin sonlarında "Ziya" (1879), "Keşkül" (1880), "Kaspı" (80-90-cı illər) qəzetləri nəşrə başlamışdır. XX əsrin əvvəllərində isə C.Məmmədquluzadə, M.Şahtaxtinski, S.Hüseyn, Ö.Faiq Nemanzadə, Ü.Hacıbəyov və başqları yeni demokratik mətbuatın yaranması uğrunda mübarizə aparmışlar. Bu gərgin mübarizə nəticəsində "Molla Nəsrəddin" (1906), "Şərqi-rus" (1903), "Həyat" (1905), "Açıq söz" (1915), "Azərbaycan" (1918) kimi demokratik ruhlu, milli qayəli qəzetlər meydana çıxmışdır.

Azərbaycan mətbuatının bugünkü inkişaf seviyəsinə çatmasında, fealiyyətinin təkmilləşdirilməsində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri olmuşdur. Heydər Əliyevin hakimiyyətə gelişilərə ilə Azərbaycan mətbuatı yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuş, ölkəmizdə mətbü neşrələrin sərbəst fealiyyəti, jurnalıların öz fikirlərini azad şəkildə ifadə etmələri üçün geniş imkanlar yaradılmışdır. KİV-lərin cəmiyyətdə rolunu hər zaman yüksək qiymətləndirən Ulu Öndər Heydər Əliyevin "Mən istəyirəm ki, jurnalıları bizim dostluğunum daimi olsun. Bilin, mən jurnalıları hemi sevmişəm" - fikirləri de Ümummillil Liderin hər zaman Azərbaycanda mətbuatın inkişafına, bu sahədə maddi-texniki bazanın möhkəmləndirilməsi və jurnalıların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə böyük önem verdiyini bir dəfə sübut edir.

Azərbaycan dövləti müstəqilliyini bərpə etdiğindən sonra ister müstəqillik aktında, isterse də Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında ölkəmizin dünyəvi, demokratik, hüquqi dövlət elan olunması və həmin konstitusiyadan 50-ci maddəsində "Məlumat azadlığının təsbit olunması", eləcə də 1992-ci ildə ilk dəfə Parlament tərəfindən "KİV haqqında Qanun"un qəbul edilmesi jurnalıstanın inkişafına güclü təkan verən hadisələrdən idi.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin 1999-cu ildə "Kütüivi informasiya vasitələri haqqında" Qanunu təsdiqləməsi ölkəmizdə yeni mətbuat orqanlarının təsis olunması prosesini xeyli asanlaşdırılmışdır. "2000-2001-ci illərdə kütüvi informasiya vasitələrinin maddi-texniki şəraitinin yaxşılaşdırılması" təsdiq olunmuş, vətəndaş məraciətlərinə baxılmasi, informasiyaların mühafizəsi, informasiya azadlığı, radio-televiziya yayılmaları, İTV və radio haqqında müxtəlif qərar və qanunlar qəbul

edilməkə KİV-lərin fealiyyətinin genişləndirilməsi və inkişafı təmin edilmişdir.

Əsası Ümummillil Lider tərəfindən qoyulan mətbuatın inkişafına dövlət qayğısı siyaseti bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilir. Azərbaycan mətbuatının bugünkü inkişafında dövlət başçısının xidmətləri böyükdir.

Hazırda müstəqillik yolu ilə inamlı irəlileyən və hərəkəli inkişaf edən Azərbaycanda söz və mətbuat azadlığının təmin olunması istiqamətində ciddi addımlar atılır, bu sahənin inkişafı ilə bağlı bir sıra uğurlu layihələr həyata keçirilir. Qəzetlər, jurnalılar, teleradiolar, informasiya agentlikləri və informasiyanın müntəzəm formada yayıldığı digər vasitələr cəmiyyətdə ictimai fikri və sosial fealiyyəti formalaşdırmaqla yanaşı, həm də onları istiqamətləndirir. Azərbaycan hökuməti mətbuatın azad inkişafına diqqət yetirək, KİV-lərin fealiyyətinin genişlənməsinə və peşəkarlıq seviyyəsinin yüksəldilməsinə şərait yaradır.

Azərbaycan milli mətbuatının 130, 135 və 145 illik yubileylərinin keçirilməsi ilə bağlı sərəncamların imzalanması, yubiley münasibətlə mətbuat işçilərinin təltif edilməsi, onlara fəxri adları verilməsi jurnalistikə tariximizə, o cümlədən kütüvi informasiya vasitələrimizə və jurnalısların verilən yüksək dəyərin göstəricisidir.

Bu istiqamətdə atılmış ən əhəmiyyətli addımlardan biri də Dövlət başçısının "Azərbaycan Respublikasında media sahəsində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında" 2021-ci il tarixli Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Medianın inkişafı Agentliyinin yaradılmasıdır. Agentlik medianın inkişafının dəstəklənməsi, media sahəsində müte-xəssislerin hazırlanması və onların əlavə təhsilinin təşkili, eləcə də media sahəsində yeni informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının və innovasiyaların tətbiqinin stimullaşdırılması istiqamətində fealiyyət göstərir.

AMEA rəhbərliyi də hər zaman mətbuatın inkişafına xüsusi önem verir, ölkədə KİV-in fealiyyətini diqqətdə saxlayır. Akademiyada yaradılmış ictimaiyyətə əlaqələr, mətbuat və informasiya şöbəsi bu elmi qurumun fealiyyət dairəsinə aid edilmiş məsələlərlə bağlı ictimai təşkilatlarla qarşılıqlı əməkdaşlıq və birgə fealiyyəti həyata keçirir. Eyni zamanda, AMEA-nın və onun tabeliyində olan institutların ictimaiyyətə əlaqələrinin təşkili, əlaqəndərilməsi, fealiyyətin KİV-de işıqlandırılması, AMEA tərəfindən görülmüş işlər barədə müvafiq məlumatların ictimaiyyətə çatdırılması və digər işləri həyata keçirir. Şöbənin tərkibində ölkənin ilk web-saytı hesab olunan science.gov.az web-portali, "Elm qəzeti", "Elm və Həyat" jurnalı, eləcə də "Elm TV" internet televiziysi fealiyyət göstərir.

Bu gün eminliklə deyə bilerik ki, hazırda özünün yüksəliş mərhələsini yaşıyan, cəmiyyətin güzgüsü funksiyasını müvəffeqiyətlə yerinə yetirən Azərbaycan mediası ölkədən sürətlə inkişaf edən, günüñ-gündən təkmilləşən fealiyyət sahələrindən bəri dir. Ölkə mediası müasir informasiya cəmiyyəti quruluğunda, milli-mənəvi dəyərlərinin qorunub saxlanması və təbliği, o cümlədən maarifləndirmə işlərinin aparılmasında mühüm rol oynayır.

Milli Mətbuat Günü münasibətlə bu sahədə çalısan hər kəsi ürəkdən təbrik edir, peşə fealiyyətində yaradıcılıq uğurları arzulayıraq!

Nərgiz QƏHRƏMANOVA
AMEA Rəyasət Heyəti aparatının
İctimaiyyətə əlaqələr, mətbuat və
informasiya şöbəsinin Elektron informasiya
sektorunun müdürü

AMEA Lənkəran Regional Elmi Mərkəzinin əldə etdiyi uğurlu elmi nəticələr

AMEA Lənkəran Regional Elmi Mərkəzinin (LREM) əməkdaşları ötən il elmi-tədqiqat işlərini: Lənkəran - Astara bölgəsi şəraitində çay, sitrus və subtropik bitkilərin mövcud sort və formalarının toplanmasına, morfoloji bioloji təsərrüfat xüsusiyyətlərinə, onların məhv olmaq təhlükəsindən qorunmasına, bərpə edilməsinə, müasir seleksiya baxımından qiymətləndirilməsinə, yeni sortların seçilməsi və yaradılmasına; Lənkəran-Astara bölgəsinin floristik tərkibinin öyrənilməsinə və müxtəlifliyin qiymətləndirilməsinə, nadir bitkilərinin bioekoloji və fitosenotik xüsusiyyətlərinə; Cənub bölgəsində ekoloji və genetik faktorların, həyat tərzinin, yaşıla bağlı patoloji dəyişikliklərin intensivliyinin, sosial statusunun aile-maişət ənənələrinin, tibbi nəzarətin uzunömürlülük fenomenine təsirini öyrənilməsinə, Azərbaycanın Cənub-Şərqi regionunun folklor, etnoqrafik, arxeoloji və numizmatik abidələrin aşkarlanması, onların xəritələrinin tərtibinə, numizmatik materialların elmi dövriyyəyə daxil edilməsinə, kataloqlaşdırılmasına həsr ediblər.

Həmin dövrədə LREM-in əməkdaşları elmi fəaliyyətlərini 3 problem esasında aparıblar: Bu problemlərə dair icra olunan 7 mövzudan 4-ü fundamental və 3-ü tətbiqi əhəmiyyətli işlərdir. Elmi-tədqiqat planına müvafiq olaraq əməkdaşlar tərəfindən yerinə yetirilən 2 iş ilin sonunda başa çatdırılıb.

AMEA-nın Lənkəran Regional Elmi Mərkəzinin çay mövzusu üzre 2022-ci ilde əldə etdiyi nəticələri: Yeni çay forma-klonları üzərində elmi-tədqiqat aparılmış, onların müqayiseli aqrobioloji, biomorfoloji, və təsərrüfat qiymətləri verilmişdir. Müəyyən edilib ki, tədqiqatda cəlb edilmiş 10 çay sort-formaları içərisində zoğvermə intensivliyinə, biokimyevi göstəricilərinə və toplanan yaşılı çay yarpağı məhsuluna görə nəzarət ("Azərbaycan-2") variantı ile müqayisədə FAQ-22; FAQ-19; FAQ-15 klon-formalarda 68,2-98,0% üstünlük təşkil edir. Mehşuldarlığı və mehsulun keyfiyyət göstəriciləri yüksək olan FAQ-22; FAQ-19; FAQ-15 sort-klonları 2023-2024-cü illər ərzində Dövlət Sort Sınağına təqdim etmek üçün hazırlanacaqdır.

2022-ci ilin hesabat ilində Dövlət sort sınağında olan "Lənkəran meyeri" digər meyer sort-formalarından mehsuldarlığı ilə fərqlənib. Müqayise olunan limon sort-formalarının arasında iqtisadi səmərəliliyinə görə "Lənkəran meyeri" - 61,6%-le en yüksək nəticə göstərib.

Limonun Meyer (ağçicək) formasının tam aqrobioloji, bioloji və təsərrüfat göstəriciləri ilə yanaşı, adaptik xüsusiyyətləri deqiqləşdirilib və yeni "Lənkəran meyeri" sortu olaraq Az.KTN yanında AXA tərəfindən sort sınağından keçirilərək patentləşməsindən ötrü təqdim edilib.

Öyrənilmiş naringi sort-formalarından becərilmə və təsərrüfat xüsusiyyətlərinə görə iqtisadi rentabelliyyət yüksək olan yeni "Karlık tezetişən" sortu əldə edilib və Az. KTN yanında AXA-nə sort sınağından keçib, patentləşdirilməsi üçün təqdim edilib.

Hesabat ilində naringi bitkisinin daha bir sıra sortları da - "Türkiye naringisi", "Yunisi" (Iran), "Miyanqava" (Yapon) LREM-nin təcrübə bazasında introduksiya olunurlar.

2003-cü ildə prof. F.A.Quliyevin İİR-nin Mazandaran əyalətində Lənkəran-Astara bölgəsinə getirdiyi Quayava (Psidium guajava) bitkisi üzərində onun elmi rəhbərliyi altında tədqiqat işlərinə başlanılıb. Məqsəd bölgənin təbii torpaq-iqlim şəraitində müxtəlif cins və növ tərkibli subtropik, tropik-subtropik meyvə və texniki bitkilərin yetişdirilməsi üçün yerli aqroqlım potensialının nə qədər əlverişli olmasının araşdırılmasıdır.

Lənkəran-Astara bölgəsi şəraitində quayava bitkisinin becərilməsi və artırılmasının bir sıra xüsusiyyətləri, iqtisadi səmərəliliyi öyrənilməsi davam edir.

2017-2022 hesabat ilində Psidium quayava bitkisinin iki yeni sort-forması - "Qırmızı" və "Sarı" hərəkəflərə öyrənilib, seçilib, patent almaq məqsədilə KTN yanında Aqrar Xidmətlər Agentliyinə dövlət sort sınağından keçmək üçün qəbul olunub. Hazırda quayavanın (Psidium Quayava) "Qırmızı" və "Sarı" sort - formaları Dövlət Sort Sınağından müvəffəqiyətlə keçməkdədir.

Hər bir uzunömürlü üçün yerli şəraitə uyğun sorğu anketi hazırlanıb. Sorğu anketinə qidalanma, adət-ənənələrə bağlılıq, dindarlıq, sosial status, aile münasibətləri, yaşıla əlaqəli xəstəliklərin qeydiyyatı, vərdişlər daxil edilib. Alınmış neicələrin analizi göstərib ki, Lənkəran rayonunda 90-104 yaş qrupunda qadınlar

elmi işçisi, t.üf.d., dosent Anar Agalarzada ilə birlikdə 2022-ci ilin 05-07 avqust tarixlərində Lənkəran rayonunun Kosalar kəndi ərazisində yerləşən və dövlət qeydiyyatında olan (inv.Nº1523) eyni adlı yaşayış yerində arxeoloji keşfiyyat və monitoring işləri aparılib. Tədqiqatların neticələrinə görə Kosalar yaşayış yerini VIII-XIII əsrlərə aid etmek olar. Abidənin dəqiq dövrünü müəyyən etmək yalnız burada gələcəkde aparılaq arxeoloji qazıntılarının neticələrindən asıldır.

Lərik və Lənkəran rayonlarında toplanmış el sənəti nümunələrinin müqayiseli tədqiqi göstərib ki, Azərbaycanın cənub-şərqi bölgəsində müxtəlif rayonlarda yaşayan xalqların ərazisinin iqlim və coğrafi mövqeyinin fərqli olması onların məsihətinə də təsirsiz qalmayıb, burada ayri-ayrı fərqli cəhətlər yaranısa da, onları birləşdirən ümumi cəhətlər də çoxdur, xüsusən də talişlərin məşət və adət-ənənələrinin öyrənilməsində mənəbə kimi istifadə edilmesi Azərbaycan Respublikasında el sənəti nümunələrinin zənginləşdirilməsinə xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

2022-ci ildə 4 elmi tədqiqat işi tətbiq olunub, Lənkəran Regional Elmi Mərkəzinin əməkdaşları tərəfindən 6 kitab, 19 məqalə, 14 tezis, məqalelərdən 8-i xərcide, 11-i Azərbaycanda nəşr olunub.

Hesabat dövründə mərkəzdə Elmi şuranın iclasları və bir sıra maraqlı tədbirlər həyata keçirilib. "Elm günü"nə həsr olunmuş tədbirdə LDU-nun bir qrup tələbəsi, rayonun Xanbulan kəndi orta məktəbinin yuxarı sinif şagirdləri LREM-də nümayiş etdirilən ekspoziysiya ilə tanış olub, Bitkiçilik şöbəsinin təcrübə sahəsinə baş çəkib, onlara LREM-in fealiyyəti barədə məlumat verilib. Mayın 18-da LREM-in direktoru, aqrar elmlər doktoru, respublikanın Əməkdar Agronomu, professor Fərman Quliyevin 85 illik yubileyi qeyd edilib. LREM-in direktor müavini, b.f.d. Sevinc Hüseynova başda olmaqla əməkdaşlarımız may ayında Lənkəran şəhərində yaşayan 100 yaşılu uzunömürlü Kamal Kələntərliyə baş çəkiblər.

Avgust ayında AMEA-nın gənc alımlar şurasının Gənclər və İdmən nazirliyinin Lənkəranda təşkil olunan yay düşərgəsində LREM-in gənc əməkdaşları iştirak edib və mərkəzin təcrübə sahəsində prof. F.Quliyevlə maraqlı görüş keçirilib.

stabil olaraq üstünlük təşkil edir, Yardımlı rayonunda yaşayan uzunömürlülər qadın və kişilərin sayı bərabər paylanır. Astara rayonunda 90-92 yaş qrupunda kişilərin sayı üstünlük təşkil etsə də, yaş artıqca bu tendensiya qadınların xeyrinə dəyişir. Lerik rayonunda uzunömürlülər arasında yaş 100-ə çatmış qeydə alınmadığı halda Masallı rayonunda yaşı 100 və yuxarı olan 13 uzunömürlü qeydə alınır və hər iki rayonda 93 yaşdan yuxarı yaş qruplarında qadınların sayı üstünlük nəşkil edir. Bu, onu göstərir ki, cənub bölgəsində yaşayan uzunömürlü qadınlarda adaptiv kompensator mexanizmlər daha güclüdür.

2022-ci ilin iyun-avqust aylarında Lənkəran rayonunun Kosalar, Vələdi Digah, Şilavar və s. kəndlərinin ərazisindəki son tunc və erkən dəmir, orta əsr abidələrində arxeoloji keşfiyyat işləri həyata keçirilmiş və onların mövcud durumu qiymətləndirilib. AMEA Arxeologiya, Etnografiya və Antropologiya İnstitutunun aparıcı

ve dövlətçilik idealları və müasir döv" mövzusunda keçirilmiş elmi konfransla Akademiyada "Heydər Əliyev İli" tədbirləri start verilib. "Heydər Əliyev İli"nə həsr olunmuş tədbirlərin AMEA-nın regionlarda fəaliyyət göstərən elmi bölmə və mərkəzlərində də təşkil olunacağına nəzər çatdırılıb, Lənkəran Regional Elmi Mərkəzində keçiriləcək tədbir barədə müvafiq tapşırıqlar verilib.

Mərkəzdə elmi-tədqiqat işlərinin aparılmasıda əsas diqqətin azərbaycançılıq ideyası istiqamətinə yönəldilməsinin önemində toxunan AMEA rəhbəri xüsusilə son illərdə regionda aparılan tədqiqatların əsas mərhələlərini səciyyələndirib, müasir çağrıqlar işığında yeni elmi istiqamətlərin müəyyənəşdirilməsinin vacibliyini qeyd edib. Milli dövlətçilik, multikulturalizm, herontologiya, eləcə də sitrusculuq, çayçılıq, çəltikçilik sahələrində elmi təcrübə və tədqiqatçıların artırılmasının, Mərkəzdə fealiyyət göstərən Folklor, etnoqrafiya və arxeologiya şöbəsinin əhatə dairesinin gemiləndirilərək Tarix və ədəbiyyat şöbəsi kimi formalasdırılmasının xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyi və burada aparılaq tədqiqat istiqamətləri barədə tövsiyə və tapşırıqlarını diqqətli tətqiqat, Mərkəz əməkdaşlarının azərbaycançılıq baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edən bir neçə tədqiqat əsərinin AMEA-nın builkı neşriyyat planına salınacağı qeyd edib. Mərkəzdə elmi kitabxana yaradılması barədə müvafiq tapşırıq veren akademik Isa Həbibbəyli daxili imkanlar hesabına kitabxanaçı vəzifəsinin yeni struktura daxil edildiyini bildirək həmin fonda ilk kitab nüsxələrini də hədiyyə edib.

Tədbirdə regionda herontologiya - uzunömürlük sahəsində tədqiqatların genişləndirilməsi məsələləri də müzakirə olunub və bu sahədə aparılacaq tədqiqatların yeni istiqamətləri barədə müvafiq tapşırıqlar verilib.

Sonra AMEA-nın Lənkəran Regional Elmi Mərkəzinin 2022-ci il üzrə hesabati dirlənilib. Hesabatı təqdim edən Elmi Mərkəzin baş direktoru, aqrar elmlər doktoru, professor Fərman Quliyev bildirib ki, Prezident İlham Əliyevin son illər aqrar sahəyə göstərdiyi xüsusi diqqət, digər sahələr kimi çayçılıq və sitrusculuğun inkişafı ilə bağlı verdiyi sərəncamlar, qəbul edilən Dövlət Proqramları bu sahələrin intensiv inkişaf üçün geniş imkanlar açıb. Cənab Prezidentin 2017-ci ilde Lənkəranda çayçılıq, sitrusculuq və çəltikçiliklər inkişafına həsr edilmiş müşavirəde program xarakterli çıxışı, "Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı", 2018-ci ilde çayçılıq, sitrusculuq və çəltikçiliklə bağlı qəbul edilən Dövlət Proqramları işimizin ana xəttini təşkil edir.

Mərkəzə cari ilin 5 ayı ərzində elmi şuranın iclasları, "Azərbaycanlıların soyqırımı günü", "Elm günü" tədbirləri keçirilib, "Heydər Əliyev İli" ilə bağlı tətib olunmuş tədbirlər planına əsasən "Heydər Əliyev və Lənkəran" foto-stendi yaradılıb, "Əməvilər - əməvi Azərbaycan zərbəxanalarının - sikkələri", "H.Əliyev və Azərbaycanda çayçılığın inkişafı", "Ulu Öndər Heydər Əliyev müstəqillik ədəbiyyatının memarları kimi" və digər elmi seminarlar keçirilib.

Bu dövrədə mərkəzin əməkdaşlarının 3 kitabı, 20 məqaləsi, 5 tezisi çap olunub. Mərkəzin fealiyyəti barədə "Elm" qəzetində, AMEA-nın saytında, AzTV-də, "A star" yutub kanalında, "Ses" informasiya agentliyində və digər yayım vasitələrində məsahibə, reportaj və coxsayılı xəbərlər işıqlandırılıb.

Sərraf TALIBOV
AMEA Lənkəran Regional
Elmi Mərkəzinin şöbə müdürü, AJB-nın üzvü

Akademik Teymur Kərimli İTV-nin Yayım Şurasının sədri seçilib

İctimai Televiziya və Radio Yayımları Şirkəti Yayım Şurasının iclası keçirilib, toplantıda Yayım Şurasına yeni sədr seçilib.

Qurum üzvləri sədriyliyə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Şurada təmsil edən Teymur Kərimlinin namizədiyini irəli sürüb. Açıq səsverme yolu ilə akademik Teymur Kərimli yekdilliklə 2029-cu ilədək Yayım Şurasının sədri seçilib. Yeni sədr öz növbəsində, göstərilən etimadə görə minnədarlığını bildirib.

Xatırladaq ki, Yayım Şurası 9 nöfərdən ibarətdir. İctimai televiziya və radio yayımı haqqında qanuna əsasən, bu şəxslərin namizədiyi Həmkarlar İttifaqı Konfederasiyası, Metbuat Şurası, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, idman federasiyaları, gənclər təşkilatları, dini konfessiyalar, Sahibkarlar Şurası, qadın cəmiyyətləri, yaradıcılıq təşkilatları tərəfindən irəli sürürlər və Milli Məclisde təsdiq olunur.

Qeyd edək ki, akademik Teymur Kərimli AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun baş direktorudur.

Beynəlxalq simpoziumda

Akademianın Qafqazunaslıq İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Musa Qasimli 17-18 iyul tərixlərində Ankarada Türkiye Cumhuriyyəti Xarici İşlər Nazirliyi, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Atatürk Kültür, Dil, Tarix Yüksək Qurumu, Atatürk Araşdırma Mərkəzi Başkanlığı və Türk Tarix Qurumunun təşkil etdiyi Lozan sülh konfransının 100 illiyinə həsr edilmiş beynəlxalq simpoziumda iştirak edib.

Alim "G.Çiçerinin Lozanda ermənilərlə görüşü: sovet dövlətinin hədəfləri və fəaliyyətinin nəticələri (G.Çiçerinin məktubları və rəsmi mənbələr əsasında)" mövzusunda məruzə edib.

Türkiyə, Böyük Britaniya, Almaniya, Fransa, Gürcüstandan alımlərin və türk diplomatlarının iştirak etdiyi panel iclasında maraqlı müzakirələr aparılıb.

Mikologiya sahəsində beynəlxalq miqyasda tanınmış alim

Bugünlərə Azərbaycan Elm və Təhsil Nazirliyi Botanika İnstitutunun Mikologiya şöbəsinin müdürü, b.e.d., dosent Dilzərə Nadir qızı Ağayevanın 55 yaşı tamam olumşdur.

D.N.Ağayeva 1968-ci il iyun ayının 5-də Qubada ziyanlı ailəsində dünyaya göz açmışdır. 1990-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (hazırkı Bakı Dövlət Universiteti) biologiya fakültəsini bitirmişdir. Ele həmin ildə başlayaraq hazırlı dövra qədər artıq 30 ildən yuxarı müddətdər ki, o, Botanika İnstitutunda məhsuləndə əmək fəaliyyəti ilə məşğuldur. Baş laborant olaraq işe başlayan gənc tədqiqatçı, sonralar təyin olduğu bütün vəzifə bölgüləri üzrə (müxtəlif kateqoriyalı elmi işçi, həmçinin elmi katib, laboratoriya müdürü, şöbə müdürü) ləyqətlə çalışmış və çalışmaqdadır. Hər şədən önce, onun özüne qarşı son dərəcə tələbkarlığı və böyük məsuliyyət hissini malik olması ciddi elmi tədqiqatçı olaraq formallaşmasına əsas vermişdir.

D.N.Ağayeva 1997-ci ildə "Botanika" ixtisası üzrə "Azərbaycanda ağac cinslərinin traxemoi-kozlarını töredən göbələklərin bioloji xüsusiyyətləri" mövzusunda namizədlilik (hazırkı fəlsəfə doktoru) dissertasiya işini müvəffəqiyyətlə müdafiə etmişdir. Elmə, xüsusiilə mikologiya sahəsinə olan böyük həvəsi onu tədqiqatlarını davam etdirməye və daha da dərinləşdirməye səvq etmişdir. Aparılmış elmi-tədqiqat işlərinin uğurlu nticələri əsasında o, 2014-cü ildə "Mikologiya" ixtisası üzrə "Meşə ağaclarının göbələkləri, fitopatogen növlərin taksonomiyası və filogeniyası" mövzusunda doktorluq dissertasiya işini müdafiə etmişdir.

D.N.Ağayeva elmi tədqiqatları meşələrə assosiasiyyada olan mikobotanın öyrənilməsi ilə məşğul olmuş, iqtisadi əhəmiyyətli patogen göbələk növlərinin öyrənilməsinə, göbələklərin kultural şəraitde tədqiqinə xüsusi diqqət yetirmişdir.

D.N.Ağayeva tərəfindən Azərbaycanda əsas meşə əmələ getirən ağac növləri göbələklərinin növ tərkibi müəyyən edilmiş, meşə ağaclarında xəstəlik töredən patogen və potensial patogen göbələk növləri tədqiq edilmişdir. İlk dəfə olaraq Azərbaycanda şabalıd (*Castanea sativa*), qarağac (*Ulmus minor*) oduncağının quruması və enliyarpaqlıların kök çürüməsi törediciliyi olan *Cryphonectria parasitica*, *Ophiostoma novoumii*, *Armillaria mellea* növləri aşkar edilmiş, həmin növlərin xəstəlik törediciliyi olmasına patogenlik testi qoyulmaqla eksperimental yolla təsdiq edilmişdir. *Cryphonectria parasitica* göbələyinin populasiyası fenotipik və genetik markerlərin köməyi ilə tədqiq edilmiş və göbələyin populasiyasında Avropana yayılanlardan fərqli vegetativ uyğunluq tipləri, cütleşme tipləri və dominant genotipi aşkar edilmişdir. Elecə də Azərbaycanda patogen *Cryphonectria parasitica* göbələyini yoluxdururan *Mymonaviridae* fəsiləsinin *Sclerotimonavirus* cinsinə aid ilk neqativ birzincirli RNT *Cryphonectria* parasitica sclerotimonavirus 1 və RNT sekvenslərinə açıq oxunma çerçivəsində (ORF) virus təbiəti RNT-yə xas əlamətlər göstərən

Cryphonectria parasitica ambivirus 1

sının (CNR) müştərək programı (AMEA-CNR 2015 (2016-2017)) çərçivəsində Bitki Mühafizə İstututu (Florensiya, İtaliya) ilə birgə aparılan layihələrə rəhbərlik etmişdir. Hal-hazırda Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının Meşə Sağlamlığı üzrə yerine yetirilən layihənin istirakçısıdır.

D.N.Ağayeva əksəriyyəti dönya-nın ən nüfuzlu, yüksək impakt faktorlu dərgilərində özüne yer almış 160-a qədər sanballı elmi əsərlərin, o cümlədən 2 kitab və 1 lügətin müəllifidir. Alim tərəfindən elm üçün 10 yeni növün təsvirinin verilmesi, Azərbaycan üçün 50-a qədər yeni makromiset və mikromiset növlərin aşkar edilməsi onu istedadlı alim-mikoloq kimi səciyyələndirməyə imkan verir.

D.N.Ağayeva həmçinin fasılələrle Bakı Dövlət Universitetində pədaqozi fəaliyyətlə məşğul olmuşdur, hazırda AR ETN Botanika İnstitutunda magistrantların hazırlanmasında yaxından iştirak edir. Onun rəhbərliyi ilə biologiya üzrə bir fəlsəfə doktoru, dörd magistr müdafiə etmişdir. Hazırda fəlsəfə doktoru programı üzrə müte-xessislərə elmi rəhbərlik edir.

D.N.Ağayevanın işə peşəkarcasına nəşarname, səriştəsi, yüksək elmi potensialı, 10-a qədər beynəlxalq fərdi və multidisiplinar layihələrin rəhbəri və iştirakçı olması, beynəlxalq elm aləmində özünü təsdiq edə bilər. Tədqiqatlar nticəsində O.stenoceras hesab edilən növün özünün bir neçə növdən ibaret heterogen kompleksi təmsil etdiyi aşkar edilmişdir. Həmçinin O.*quercus* - O.*piceae* kompleksində *Ophiostoma quercus* növünün sərhədləri mikromorfoloji və dörd gen sahəsinin DNA ardıcılıqları əsasında tədqiq edilərək, O.*quercus* növünün sərhədləri müəyyən edilmiş və kompleksdə olan digər növlərin sinonim statuslarına aydınlıq getirilmişdir. Alim tərəfindən daha sonralar mikoparazit *Tuberculina* cinsi göbələklərində konidiogenezin digər Basidiomycota göbələklərindən fərqli xüsusiyyətləri aşkar edilmişdir. Konfrans materiallarının top halında neşri nəzərdə tutulur.

O, elecə də Azərbaycan Respublikası Elmi Tədqiqatların Əlaqələndirilməsi Şurasının Biologiya, aqrar və tibb elmləri üzrə Problem Şurasının elmi katibi vəzifəsindən çalışmış və 2019-2021-ci illərdə Azərbaycan Botaniklər Cəmiyyəti İctimai Birliyinin neşri olan "Azerbaijan Journal of Botany" jurnalının redaktör müavini və zifəflərin icra etmişdir. Bütün bunlar D.N.Ağayevanın çoxşaxəli fəaliyyət əvvərsinə malik olduğunu sübut edir. Cox fərqli haldır ki, alimin əməyi diqqətdən kənarda qalmamışdır. Elmi və ictimai heyatda səməralı fəaliyyətinə görə o, AMEA Rəyasət Heyətinin Fəxri Fermanlarına (2007, 2020, 2023), BMT-nin, Elm və Mədəniyyət Təşkilatının (UNESCO) mükafatına (2007) layiq görülmüşdür.

Botanika İnstitutunun əməkdaşları adından Dilzərə Nadir qızı Ağayevanın 55 illik yubileyi münasibətilə ürkəndən təbrik edir, ona möhkəm cansaşlığı, uzun ömür, elmi, təşkilat, elmi-pedaqoji və ictimai fealiyyətindən daha böyük uğurlara nail olmasını, yeni ideyalarını heyata keçirməsinə arzulayırlıq.

AR ETN Botanika İnstitutunun əməkdaşları adından

Seyyarə İBADULLAYEVA
Institutun baş direktoru, b.e.d., professor

Redaksiya heyəti:

İsa Həbibbəyli, Arif Həşimov, Dilqəm Tağıyev, İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev, Tofiq Nağıyev, İrədə Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Cəmil Əliyev, İsmayıllı Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyin Şükürov

ELAN

Türkiyə Cümhuriyyətinin 100 illik yubileyi münasibətilə beynəlxalq konfrans

26-27 oktyabr 2023-cü il tarixlərində

AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda Türk dünyası əlyazmalarının tədqiqi və Türk dilləri əlyazmalarının tədqiqi şöbələrinin birgə təşkilatçılığı ilə Türkiye Cümhuriyyətinin 100 illik yubileyi çərçivəsində "Əlyazmalar kitabı Azərbaycan-Türkiyə elmi-medəni əlaqələr kontekstində" mövzusunda beynəlxalq elmi-nezəri konfrans keçiriləcəkdir.

Konfransda aşağıdakı bölmələr üzrə məruzələrin dinlənilməsi nəzərdə tutulur:

- Mətnşünaslıq;
- Mənbəşünaslıq;
- Tarixşünaslıq;
- Ədəbiyyatşünaslıq;
- Folklorşünaslıq;
- Türkoloji;
- Felsefa və teologiya;
- Mədəniyyətşünaslıq.

Konfransda aşağıdakı mövzuları əhatə edir:

- Yazılı materiallarda Azərbaycan-Türkiyə elmi-mədəni əlaqələri;
- Türk xalqları edəbiyyatı əlyazmalar kontekstində;
- Türkolojiyanın aktual problemləri və ədəbi dildə məsələləri;
- Türk xalqları tarixi əlyazma kontekstində;
- Türk xalqlarının yazılı folklor abidələri;
- Türk dilləri əlyazmalarda fəlsəfə, teologiya və mədəniyyət məsələləri.

Konfransda iştirakçıları Azərbaycan, türk və ingilis dillərində məruzə edə bilər. Konfransda iştirak canlı və onlayn (xaricdən qoşulanlar üçün) şəkildə mümkündür. Konfrans materiallarının top halında neşri nəzərdə tutulur.

Xülasənin qəbul şartları:

1. 150-250 sözdən ibarət olmalıdır;
2. Sonunda açar sözler verilməlidir;
3. Yuxarıda qeyd olunan mövzuları əhatə etmeli;

Ünvan: AZ1001, Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi, 26 Tel: (+994 12) 492 93 37, (+994 55) 914 17 00
E-mail: cumhuriyetkonfrans@gmail.com

"Beynəlxalq nəqliyyat-logistika dəhlizi: Zəngilandan inkişaf impulsları" mövzusunda beynəlxalq konfrans

16-17 noyabr 2023-cü ildə Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna daxil olan Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Xüsusi Nümayəndəliyi, Azərbaycan Respublikası Rəqəmsal İnkisaf və Nəqliyyat Nazirliyi və ETN İqtisadiyyat İnstitutunun birgə təşkilatçılığı ilə "Beynəlxalq nəqliyyat-logistika dəhlizi: Zəngilandan inkişaf impulsları" mövzusunda beynəlxalq elmi-praktik konfrans keçiriləcək.

Konfransda Zəngəzur koridorunun region ölkələrinin iqtisadiyyatına və dünya ticarətinə təsirləri, koridorun texniki-iqtisadi və maliyyə təminatı məsələləri, onun dəniz daşımalarına mümkün təsirləri kimi problemlər müzakirə olunacaq.

Nəqliyyat, logistika, kommunikasiya sahələrinin idarəedən dövlət qurumlarının, Orta dəhliz üzərində yerləşən ölkələrin Azərbaycandakı səfirliklərinin və beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri, Azərbaycandan və xarici ölkələrdən olan alımlar, ölkələrə daxımaçılıq üzrə ekspertlər iştiraka dəvət edilirler.

Konfransın birinci iş günü Zəngilanda, ikinci işə Bakıda olmaqla 2 gün ərzində əyani formada keçiriləcək. Məruzə və müzakirələrin internet üzərindən açıq izləməsi imkanı təmin ediləcəkdir.

Konfransın işçisi - Azərbaycan, türk, ingilis və rus dilleridir.

Iştirak üçün müraciətlər, məqalelər və məruzələrə bu il oktyabrın 15-dək sabina_esedova@mail.ru elektron ünvanı göndərilmelidir.

Konfransın materialları kitab şəklində nəşr olunacaq. Təqdim olunan əsərlərin tərtibi qaydaları ETN İqtisadiyyat İnstitutunun saytında yerləşdirilmişdir.

Əlavə məlumatları Təşkilat Komitəsinin əlaqələndiricisi, i.f.d., dosent Azər Səfərovdan almaq mümkündür.

Tel.: (+994 50) 747 26 49

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi akademik H.Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunun kollektivi institutun baş direktoru, coğrafiya elmləri doktoru Zakir Eminova anası

HÜRNİSƏ xanımın

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüsnülə başsağlığı verir.

Allah rəhmət eləsin.

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Qəzet "Elm" qəzetinin redaksiyasında yığılır və "CBS" nəşriyyatında çap olunur.

Tiraj: 2000

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

№ 26 (1380)

Пятница, 21 июля 2023 года

Сила в науке...
Низами Гянджеви

ELM

SCIENCE

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Газета выходит с 1984 года

Работать на глобальном уровне

НАНА стала членом ряда авторитетных международных научных организаций

Национальная академия наук Азербайджана принята в качестве полноправного члена в Международный научный совет (International Science Council, ISC - МНС). Это стало результатом укрепления взаимного сотрудничества с научными центрами и высшими учебными заведениями развитых стран мира, в том числе с престижными международными научными организациями.

Популяризация достижений азербайджанской науки в международном масштабе в настоящее время является одним из важных направлений реформ, которые проводятся в Академии наук. И примеров тому достаточно. Кроме МНС, с конца прошлого года НАНА принята в Ассоциацию академий и общественных наук Азии и Евразийский союз университетов.

По словам президента НАНА академика Исы Габибейли, озвучившего данную информацию на последнем заседании Президиума академии, это стало возможным благодаря целенаправленной деятельности, проводимой с конца прошлого года.

Почетное членство

Как отмечено на сайте Международного научного совета, организация работает на глобальном уровне, чтобы катализировать и собирать научные знания, рекомендации и влиять на вопросы, представляющие серьезный интерес как для науки, так и для общества.

Членство в МНС - единственной международной неправительственной организации, объединяющей порядка 230 международных научных союзов и ассоциаций, а также национальных и региональных исследовательских структур, распределенных по всему миру. А входят в совет научные союзы естественных, социальных и гуманитарных наук.

МНС был создан в 2018 году в результате слияния двух международных советов - по науке и социальным наукам.

Фундаментальный принцип организации - универсальность науки, которая подтверждает право ученых объединяться в международной научной деятельности безотносительно к таким факторам, как этническая принадлежность, религия, гражданство, язык, политическая позиция, пол и возраст.

Как рассказал присутствующим академик Габибейли, в начале этого месяца президент Международного научного совета Питер Глюкман сообщил в письме руководству НАНА о приеме нашей Академии наук в полноправные члены МНС и особо отметил, что в соответствии с Уставом учреждения НАНА обладает всеми правами во всех предстоящих процедурах голосования.

Следующим шагом, направленным на вхождение в еще одну престижную научную организацию, является, по словам главы НАНА, вопрос членства возглавляемого им учреждения в Международной академии наук мира. Сейчас он находится на стадии завершения. "Национальная академия наук Азербайджана, - заявил руководитель главного научного ведомства страны, - защищает интересы нашего государства на международном научно-исследовательском уровне, становясь членом авторитетных организаций и принимая непосредственное участие в принятии решений в рамках мирового научного сообщества".

Соответствовать вызовам времени

И потому следующим своим распоряжением академик Габибейли поручил научным учреждениям и организациям НАНА активизировать свою деятельность для сотрудничества с МНС.

Последние мероприятия НАНА по части принятия в международные научные структуры стали, как уже было отмечено выше, результатом внутренних реформ, одной из важных частей которых является обновление структуры учреждений и организаций академии, которое осуществляется с осени 2022 года. Руководство НАНА объясняет эти структурные изменения необходимостью соответствовать современным вызовам, тем более что происходят они за счет имеющихся внутренних возможностей, не требующих дополнительных финансовых ресурсов.

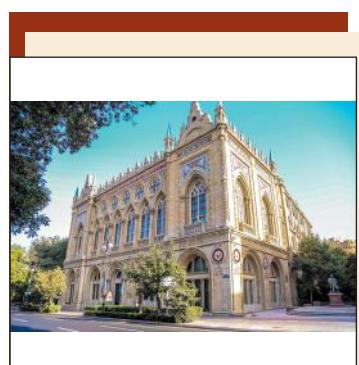
К примеру, в Шекинском региональном научном центре НАНА на базе существующих отделов были созданы еще и отделы истории, археологии и эпиграфики, а также отделы литературы-культурной среды, фольклора и этнографии. Далее - было принято решение о создании отдела мировой истории на базе отдела всеобщей истории (в Институте истории им. А.А.Бакиханова), а на базе сектора полевых исследований Института археологии, этнографии и антропологии НАНА был создан отдел мониторинга и оценки полевых исследований.

Полным ходом идут реформы и в институтах фольклора, рукописей, философии и социологии, языкоznания, архитектуры и искусства. В них предложено за счет внутренних ресурсов открыть департаменты электронных услуг. А в некоторых институтах - ликвидировать изжившие себя отделы, как, например, отдел научно-библиографического обеспечения и обслуживания читателей в Институте рукописей имени Мухаммеда Физули. Вместо него предусмотрено создать отдел научной службы. По такому же сценарию, то есть за счет внутренних ресурсов, предложено создать библиотеки при институтах рукописей и археологии, этнографии и антропологии.

Идентификация объекта

К обсуждению важнейших вопросов реформирования НАНА впервые через платформу Zoom присоединились руководители Нахчыванского и Гянджинского отделений академии, а также сотрудники Лянкяранского и Шекинского региональных научных центров. Также обсуждался вопрос о присвоении идентификатора DOI научным изданиям НАНА.

Напомним, что DOI (Digital object identifier) или цифровой идентификатор объекта - современный стандарт обозначения предоставления информации в сети Интернет, используемый всеми крупнейшими международными научными организациями и издательствами. В настоящее время он является наиболее надежным и всемирно признанным средством идентификации и поиска научных данных, размещенных в сети Интернет. "Отныне идентификаторы DOI будут централизованно присваиваться журналам подведомственных учреждений и научных подразделений академии отделом "Электронная академия" Президиума НАНА. Отмету, что веб-страница doi.science.gov.az была разработана именно этим отделом, и их работу мы оцениваем как чрезвычайно важную в реестре электронных услуг, реализованных в НАНА за последние месяцы", - сказал в заключение академик Габибейли, еще раз подчеркнув, что наша Академия наук имеет богатейшие исторические традиции, выдающиеся азербайджанские ученые создали серьезные научные школы, и, сохранив эти традиции, реформы в обновленной академии, основанные на требованиях главы государства и вызовах современности, будут продолжены и в будущем, заверил президент НАНА.

Всесторонняя
поддержка
гарантирована

стр. 10 ⇨

Отчитались
за полгода

стр. 10 ⇨

Кризис
вынужденного
перемещения

стр. 11 ⇨

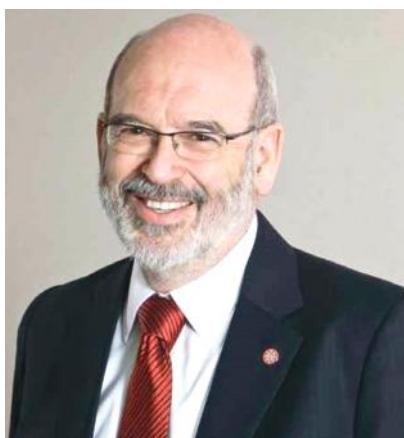

Digital outcomes
of EU-CELAC
Summit

стр. 12 ⇨

Охватывая всемирное научное пространство

Поступило письмо-подтверждение в связи с принятием НАНА в самую влиятельную международную научную организацию мира

Утверждено членство Национальной академии наук Азербайджана в Международном научном совете (ISC), который является самой влиятельной научной организацией мира. В связи с этим президент ISC Питер Глюкман направил президенту НАНА академику Исе Габиббейли письмо-подтверждение.

В нем говорится: "Уважаемый президент Иса Акпер оглу Габиббейли! От имени Правления Международного научного совета выражаю Национальной академии наук Азербайджана искреннюю благодарность за активное участие в работе и деятельности совета. Еще большее укрепление связей между

нашими организациями в такой важный для науки период имеет большое значение.

Став членом ISC, НАНА встала в один ряд с более чем 250-тию международными научными сообществами и ассоциациями, а также академиями и исследовательскими советами, национальными и региональными науч-

ными структурами, которые осуществляют плодотворное сотрудничество, нацеленное на решение глобальных вызовов.

В настоящее время НАНА является полноправным членом Международного научного совета и, согласно Положению о ISC, обладает правом участвовать во всех будущих процедурах голосования.

Надеюсь на встречу с Вами во время периодических виртуальных онлайн-встреч с членами ISC и следующей Генеральной ассамблеи Международного научного совета. С нетерпением жду тесного сотрудничества с НАНА под Вашим руководством.

Благодарим Вас за проявленную заинтересованность в сотрудничестве с ISC.

С уважением Питер Глюкман, президент ISC".

Отметим, что, став членом указанной и других международных научных организаций, НАНА защищает интересы нашей страны на международном уровне и принимает непосредственное участие в принятии решений, охватывающих всемирное научное пространство.

Отчитались за полгода

В первой половине 2023 года деятельность Нахчыванского отделения НАНА протекала в рамках важнейших государственных документов

В Нахчыванском отделении (НО) НАНА состоялось отчетное собрание по итогам первого полугодия. Академик Исмаил Гаджиев, председатель Нахчыванского отделения, открывший собрание, ознакомил с деятельностью сотрудников отделения и сравнил показатели, зафиксированные за шесть месяцев текущего года, с прошлогодними показателями.

Затем завотделом науки и образования НО доктор философии по аграрным наукам, доцент Орхан Багиров выступил с отчетом о научной и научно-организационной деятельности отдела в первом полугодии 2023 года. Он обратил внимание на то, что в первой половине 2023 года деятельность отделения протекала в рамках указов, распоряжений и постановлений Президента Азербайджана Ильхама Алиева и Кабинета министров, а также Полномочного представительства главы нашего государства в Нахчыванской Автономной Республике (НАР), Верховного Меджлиса и Кабмина НАР, а также НАНА.

За отчетный период проведены исследования по 3 научным направлениям, охватывающие 3 проблемы, и выполнено 17 работ по 3 темам на 35 этапах. Научные исследования вели один академик, 3 профессора, 3 доктора наук, 19 докторов философии, 9 докторантов и докторантов.

Кроме того, как сообщил Орхан Багиров, за первое полугодие 2023 года опубликовано 148 научных работ, в том числе 8 монографий, 3 книги, 1 программа, 101 научная статья, 31 материал конференции, 4 тезиса. Среди работ за рубежом опубликованы 1 монография, 11 статей, 4 материала конференций, 4 тезиса, в журналах импакт-фактора опубликовано 6 научных статей. 97 научных статей (в том числе 15 - за рубежом) опубликованы в прес-

тических научных журналах с международным кодом, зарегистрировано 202 ссылки на работы сотрудников.

За отчетный период Нахчыванское отделение НАНА имело тесные научные связи и эффективное сотрудничество с различными научными и учебными заведениями и учеными США, Франции, Польши, Турции и России. В первом полугодии 2023 года в отделении проведены 1 республиканская, 11 отраслевых научных конференций, 6 мероприятий, 7 презентаций книг и монографий.

Докладчик обратил внимание на то, что в рамках соответствующих проектов в научно-исследовательских учреждениях проводились мероприятия с участием студентов Нахчыванского госуниверситета, проходящих стажировку в Нахчыванском отделении НАНА.

В нынешнем году особое внимание уделялось организации встреч школьников с учеными и представителями интеллигенции, 19 студентов были привлечены к исследованиям ученых отделения по проекту "Исследователи завтрашнего дня" и добились успешных результатов.

16-17 ноября 2023 года в Джебраильском, Губадлинском и Зангиланском районах, входящих в состав Восточно-Зангезурского экономического района, состоится международная конференция "Международный транспортно-логистический коридор: импульсы развития Зангилана", организованная сразу несколькими структурами - Специальным представительством Президента Азербайджана, Институтом экономики МНО и Министерством цифрового развития и транспорта.

На мероприятии будут обсуждаться влияние Зангезурского коридора на экономику и мировую торговлю стран региона, вопросы технико-экономической и финан-

Импульсы развития

совой безопасности коридора, его возможное влияние на морские перевозки.

Отметим, что к участию в конференции приглашены представители государственных учреждений, управляющих транспортом, логистикой, связью, а также сотрудники дипломатических представительств, аккредитованные в Азербайджане, представители международных организаций, ученые, специалисты по межстрановым перевозкам.

Первый рабочий день конференции пройдет очно в Зангилане, а второй - в Ба-

Всесторонняя поддержка гарантирована

Во время текущего сезона раскопок археологи будут исследовать и деоккупированные территории

Президент НАНА академик Иса Габиббейли провел совещание, связанное с началом сезона археологических раскопок в стране. В своем выступлении на мероприятии, которое состоялось в Президиуме Академии наук, он сообщил, что во время текущего сезона археологических раскопок будут охвачены и освобожденные от оккупации территории Карабахского региона, где в настоящее время работают три археологические экспедиции.

Отметив, что Президиум НАНА подарил археологам дрон и устройство GPS, академик подчеркнул, что будет уделено особое внимание повышению качества и продуктивности исследований посредством применения современных технологий. Он также напомнил, что недавно при участии научных Института археологии, этнографии и антропологии (ИАЭА) состоялось заседание в расширенном составе, посвященное открытию сезона археологических раскопок, и подчеркнул, что после окончания сезона пройдет итоговое мероприятие, будут заслушаны научные отчеты о проделанных в каждой группе работах, организована выставка, на которой будут демонстрироваться образцы материальной культуры, обнаруженные в ходе экспедиций, а также будут обсуждены важные для отечественной археологии вопросы.

Затем выступил и.о. генерального директора ИАЭА доктор философии по истории, доцент Фархад Гулиев, который рассказал о масштабе и ареале археологических раскопок, составе экспедиционных групп, их маршруте и сферах деятельности.

На совещании также обсуждались вопросы, связанные с изменениями, которые предлагается внести в правила организации археологических экспедиций, говорилось о рассмотрении этих вопросов в соответствующих структурах и предстоящих задачах.

В дискуссиях приняли участие и.о. первого вице-президента НАНА академик Ариф Гашимов, заведующие отделами финансов и бухгалтерии аппарата Президиума НАНА доктор философии по техническим наукам Ильгар Гулиев, права - Кымал Алиев и по внешним связям и работе с международными организациями - доктор философии по биологии Эсмира Алирзаева.

В заключение академик Иса Габиббейли сообщил, что руководством НАНА созданы все необходимые условия и оказана всесторонняя поддержка для организации раскопок на высоком уровне, а также дал соответствующие поручения и рекомендации руководству Института археологии, этнографии и антропологии, нацеленные на повышение прозрачности проводимых мероприятий. Говоря о научном значении археологических исследований, глава НАНА особо отметил, что итоги исследований имеют общегосударственное значение, и что для наглядного ознакомления с работой экспедиций в ближайшие дни состоится осмотр ряда территорий, на которых ведутся археологические раскопки.

Презентация и обсуждения будут доступны для открытого просмотра в Интернете.

Рабочими языками конференции являются азербайджанский, турецкий, английский и русский.

Заявки на участие, статьи и тезисы докладов необходимо направить на электронный адрес sabina_esedova@mail.ru до 15 октября с.г.

Материалы конференции будут изданы в виде книги. Правила оформления представленных работ размещены на сайте Института экономики. Дополнительную информацию можно получить у координатора оргкомитета доцента Азера Сафарова. Тел.: (+994 50) 747 26 49

Повысить надежность прогнозирования

При оценке сейсмической опасности необходим комплексный подход к анализу и геофизических параметров, и факторов окружающей среды

Не все ученые, приглашенные в Баку на VII Международную конференцию "Сейсмология и инженерная сейсмология", посвященную 100-летию со дня рождения общенационального лидера Гейдара Алиева, смогли лично присутствовать на ней. Среди тех, кто присыпал свой научный доклад на мероприятие, которое состоялось в Центральной научной библиотеке НАНА, был профессор Тель-Авивского университета Лев Эшельбаум.

Израильский ученый также является почетным профессором Азербайджанского государственного университета нефти и промышленности (АГУНП), иностранным членом Национальной академии наук Грузии, активным членом Международной ассоциации азербайджано-израильской дружбы "АЗИЗ". Сегодня он отвечает на вопросы нашего корреспондента.

- **Лев Виленович, в сборнике докладов конференции значится, что вы представляете две структуры, два места работы - Тель-Авивский университет и АГУНП? Это не ошибка?**

- Абсолютно нет. После того, как в октябре 2020 года Ученый совет университета оказал мне большую часть, приняв в почетные профессора вуз, я стал указывать АГУНП как второе место работы во всех своих публикациях.

- На прошедшей в Баку конференции, как известно, обсуждались самые актуальные вопросы сейсмологии, опыт и традиции сейсмологической службы, новые тенденции. Поделитесь, пожалуйста, своим мнением относительно эффективности сейсмологии как дисциплины, и более узко - о прогнозировании сейсмических процессов.

- В специальных выпусках геофизических журналов, посвященных проблемам сейсмологии, часто используют подзаголовки типа "Предсказуемы ли землетрясения?". Трудно ответить на этот вопрос однозначно. Иногда удается осуществить более или менее точный кратковременный прогноз. Но по большей части - нет. Землетрясения, как правило, происходят на больших глубинах. Сигналы геофизических полей мы регистрируем на поверхности Земли, редко - в скважинах. Поскольку геологическая среда сильно неоднородна, регистрируемые сигналы значительно искажены и деформированы. Извлечь из них полезную информацию весьма сложно. Тем не менее, долгосрочные прогнозы по сейсмоопасным регионам верны в большинстве случаев. Сложнее обстоит

дело со среднесрочными, и в особенности - краткосрочными прогнозами.

В этой связи не мешало бы вспомнить известное изречение одного из основоположников сейсмологии Ч.Рихтера о проблеме предсказания землетрясений: "Мне не нравится этот патологический интерес к прогнозу: он отвлекает нас от уже известного риска и от уже известных мер, которые следует предпринять для устранения этого риска. Мы знаем, где находятся места, которым угрожает опасность и какие постройки в этих местах недостойны".

- **А что вы можете сказать о февральских катастрофических землетрясениях в восточной Турции, о которых до сих пор так много говорят? Ведь были и предсказатели этого бедствия - например, голландский ученый Фрэнк Хутербитс дал прогноз за три дня до случившегося.**

- Эти районы давно отнесены к потенциальным повышенно сейсмоопасным территориям. То есть высокомагнитудные землетрясения были в принципе ожидаемы, но два февральских катастрофических геодинамических толчка предсказаны не были.

Не могу не отметить несколько фактов, возможно повлиявшим (или усилившим) на эти катастрофические землетрясения. Первый - мы находимся сейчас в середине 11-летнего цикла солнечной активности, влияющей на многие земные события. Второй - гравитационное влияние Луны сравнительно невелико, но оно охватывает всю Землю. Во время недавних восточно-турецких землетрясений Луна находилась на ближайших расстояниях к Земле.

Далее - многие авторы отмечают в настоящее время замедление скорости вращения ядра Земли. Любые изменения сложившихся геодинамических конфигураций мо-

гут привести к нарастанию стресса в земной коре.

Кроме того, французский математик Веронне более 100 лет назад рассчитал, что критические широты вращающегося земного эллипсоида составляют +35 и -35 градусов. Восточно-турецкие землетрясения произошли сравнительно вблизи +35 градусной широты. И, наконец (я об этом неоднократно писал ранее), площадь произошедших землетрясений находится на проекции многопараметрически выявленной глубинной вращающейся против часовой стрелки эллипсоидальной структуры. Последний фактор, по-видимому, имел решающее значение.

Теперь отвечу вам на счет предсказанного голландским экспертом землетрясения. Да, время и место подземных толчков было указано с допустимой точностью. Но надо подсчитать, сколько его прогнозов не сбылось - и до, и после турецких землетрясений. Если, допустим, 120 "предсказателей" будут давать прогнозы на геодинамически опасные дни, каждый - на три разных дня года, кто-то обязательно окажется прав.

- **От землетрясения, конечно, никто не может быть застрахован. Но все же, что вы можете посоветовать нашим читателям?**

- Как правило, само землетрясение (за редким исключением) не убивает. Убивают разрушающиеся сооружения и конструкции. Поэтому одно из главных правил гласит: надо держаться вдали от высотных зданий. Если нет возможности быстро выбраться из него, надо встать в дверной проем или даже залезть под стол.

(продолжение на стр. 12)

Кризис вынужденного перемещения

Миграция носит глобальный характер, и это требует решений

Миграция всегда была постоянным и важным свойством человеческой истории. Она поддерживала процесс мирового экономического роста, способствовала развитию государств и обществ и обогатила множество культур и цивилизаций.

Сегодня глобальная миграция стала уникальным явлением растущего масштаба и сложности. Многие страны мира теперь являются местом происхождения, транзита или назначения работников-мигрантов. Динамика трудовой миграции может оказывать огромное влияние на социально-экономическую ситуацию в странах происхождения, транзита или назначения мигрантов.

Недавно феномен глобальной миграции обсуждался на III международном онлайн-симпозиуме в Париже, в котором приняла участие заведующая отделом международных связей Института востоковедения имени академика Зии Буняитова НАНА доктор философии по истории, доцент Гюльяр Гафгазлы. Ее выступление на английском языке было посвящено политическим, жилищным, семейным проблемам мигрантов в Азербайджане, трудностям, с которыми они сталкиваются, и способом их решения. Докладчик проинформировала участников мероприятия о программах Миграционной службы Азербайджана и Управления Верховного комиссариата ООН по делам беженцев по оказанию помощи и поддержки в решении этих вопросов. Сегодня Гюльяр Гафгазлы - гость нашей редакции.

За поденщины платят наличкой

- Статистика по миграции в нашей стране находится в отры-

том доступе на сайтах госуслуг, нет смысла повторять ее. Давайте сразу начнем с того, что интересовало участников онлайн-мероприятия в Париже?

- Первым делом - из каких стран мигранты едут в Азербайджан. Я рассказала, что в большинстве своем наши мигранты - это не европейцы и не жители СНГ. Даже после объявленной в сентябре прошлого года частичной мобилизации в России массового наплыва мигрантов в Азербайджан не наблюдалось. Когда началась активная фаза боестолкновений в Украине, в нашу страну, конечно, прибыло много беженцев оттуда, но к настоящему времени их количество существенно уменьшилось: некоторые вернулись к себе домой, некоторые - в третью страну, в частности на Запад.

А к нам в основном едут из Пакистана, Индии, Ирана, Ирака, Афганистана, Сирии, Турции. Поскольку сферой моих интересов являются мигранты - выходцы из восточных стран, я исследовала порядка 500 семей.

- **Каковы их главные проблемы?**

- Думаю, не ошибусь, если скажу, что проблемы мигрантов схожи во всем мире. Это отсутствие постоянной работы и жилья, плюс незнание языка и обычаев в стране пребывания.

- **Вы лично сталкивались с этим?**

- Конечно, и примеров тому - бесчисленное множество. Незнание языка само по себе делает пребывание зыбким и некомфортным. Это не дает возможность устроиться на приличную работу, снять хорошее жилье, приходится довольствоваться только поденной, малооплачиваемой работой. Огромная проблема - открыть счет в банке, хотя он им, в принципе, не нужен: за поденщицу платят наличкой.

А беженцы все едут и едут

- **Какие страны в приоритете для наших граждан, пожелавших покинуть родину?**

- Преимущественно миграция из Азербайджана приходится на четыре страны: Россия, Турция, Украина и Грузия. Это, как правило, трудовая миграция.

- **В каких сферах заняты мигранты в Азербайджане?**

- Поскольку у большинства из них отсутствуют надлежащие документы и они сразу попадают в разряд нелегалов, то и заняты, естественно, не в государственном секторе, а в частном. Это - сельскохозяйственные предприятия, фермы, мужчины - в строительстве, на мелких подсобных работах, женщины дома пекут-варят или рукодельничают и через соцсети распространяют плоды своего труда.

Дело в том, что почти 20 лет в нашей стране работал проект Агентства ООН по делам беженцев (UNHCR) по отправке их в третью страну - Канаду, США, Великобританию. Были даже организованы бесплатные курсы азербайджанского, русского и английского языков. Но несколько лет назад этот проект закрылся, но не все беженцы об этом знают, а потому едут и едут.

- **А есть среди них такие, кто, отчаявшись перебраться в третью страну, остался в Азербайджане, пустил корни?**

- Конечно, в ходе моего исследования я познакомилась с афганской, которая уже много лет живет в Баку, здесь родились и выросли ее дети, окончили школу, а когда встал вопрос о замужестве дочери, пришло побегать, чтобы выплатить нужные документы.

Внутрисемейные конфликты

- **Как у нас обстоит дело с так называемой интеллектуальной миграцией?**

- Мне встречался только единственный случай. Один архитектор, профессор из Ирака приехал в Азербайджан, чтобы устроиться преподавателем в один из наших вузов. Ему это не удалось, несмотря на то, что он в совершенстве владел английским и арабским языками. В то же время среди учеников и преподавателей есть мигранты, которые приехали в нашу страну еще во времена СССР.

- **А случаи, чтобы дети мигрантов, родившиеся в Азербайджане, оканчивали вузы, вам известны?**

- Да, я знаю несколько случаев, когда дети мигрантов получали дипломы наших университетов - медицинского, технического и архитектурно-строительного.

- **Большой проблемой для жителей стран, принимающих мигрантов, становится несоблюдение последними местных законов и обычаев. Вы с этим сталкивались в нашей стране?**

- К сожалению, да. Для некоторых мигрантов, приезжающих в Азербайджан, характерны так называемые внутрисемейные конфликты. Приведу пример. Во время своих исследований я познакомилась с одной пакистанской семьей, в которой росла очень талантливая девочка-художник. Как-то ее картины были представлены на выставке, и когда ее чествовали, попросили подняться на сцену, стали аплодировать. Присутствовавшие на мероприятии отец и братья девочки обещали убить ее - за "позор".

- **Неужели убили?**

- Нет, но ей здорово досталось. Ее сильно избили.

Галия ЗИСКИНД

Повысить надежность прогнозирования

При оценке сейсмической опасности необходим комплексный подход к анализу и геофизических параметров, и факторов окружающей среды

(начало на стр. 11)

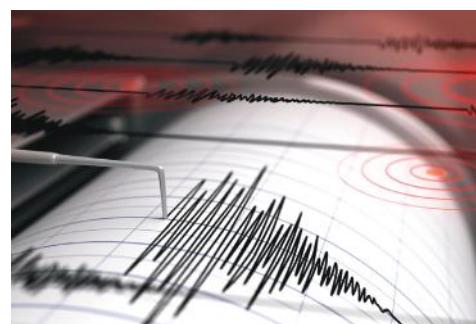
- В последнее время в Интернете появился "предупреждение" о возможности сильного землетрясения в центре Баку. Как вы относитесь к таким заявлениям?

- Думаю, что это полная чушь. Баку, конечно, находится в сейсмоопасной зоне, связанной с опасностью землетрясений в Каспийском море. Но предсказать землетрясение с такой точностью, как в центре Баку или, скажем, в районе Ясамала, практически невозможно.

- Когда речь заходит о землетрясениях, невозможно обойти вопрос сейсмостойкого строительства.

- Это правда. Не будучи прямым экспертом в этом вопросе, отмечу только, что наиболее передовые технологии сейсмостойкого строительства применяются сейчас в Японии. Эта страна - признанный мировой лидер в производстве сверхпрочной стали и надежнейших конструкций из этого материала, здесь созданы уникальные защитные и предупредительные системы управления зданиями на случай землетрясений.

В настоящий момент применяется технология, согласно которой из бетона и полимерных составляющих делают сейс-

моизолирующее приспособление, которое закладывают в фундамент. При землетрясении, благодаря нетрадиционному основанию, такая постройка скользит и не разрушается. Японские строители рассчитывают сейсмозащиту оснований фундаментов, применяя каркасно-сетевые системы, ставят диафрагмы жесткости и различные сейсмогасители. Современные здания построены с применением маятниковых подвесок, пружинных амортизаторов, шарниров и других технологических новшеств, контролирующих горизонтальные и вертикальные колебания при землетрясении.

- Для прогнозирования землетрясений вы используете так называемую матема-

тическую теорию катастроф. Что она из себя представляет?

- В настоящее время теория катастроф - это хорошо разработанный раздел математического анализа, основанный на теории особенностей гладких отображений Уитни и теории бифуркаций Пуанкаре и Андронова. Название введено Томом в 1972 году. Иногда катастрофой называют потерю устойчивости динамической системы. Поэтому теория катастроф должна определить область существования катастрофической системы и границы ее устойчивости. Главная задача теории - получение нормальной формы исследуемого объекта в виде дифференциального уравнения или отображения в окрестности особой "точки катастрофы", которое и описывает поведение системы при переходе через эту точку. Успехи теории катастроф и синергетики делают актуальной задачу применения методов этой теории и для анализа процессов возникновения землетрясений.

- Каков, на ваш взгляд, уровень сейсмологии в Азербайджане?

- Достаточно высокий. Подписание общенациональным лидером Гейдаром Алиевым "Контракта века" с транснациональными нефтегазовыми компаниями 20 сентября

1994 года обусловило начало нового периода не только в развитии нефтяной промышленности, но и всей экономики Азербайджана. И в результате позволило создать мощную мультипараметрическую сейсмологическую службу.

- Чему был посвящен ваш доклад, присланный на конференцию?

- Сейсмичности озера Кинерет (в западной литературе его называют Галилейским морем - Sea of Galilee) и ее связи с потенциальными геофизическими полями и палеомагнитными параметрами (последние позволяют обнаружить повороты тектонических блоков).

Помимо указанного направления, я всячески пропагандирую численный комплексный подход к оценке сейсмической опасности, который позволит нивелировать случайные ошибки, повысить надежность прогнозирования, в том числе и за счет недооцененного до сих пор семантического подхода к обработке данных из окружающей среды (например, колебание уровня воды в колодцах и скважинах, необычное поведение животных, нетрадиционные атмосферные эффекты и т.д.).

Галия АЛИЕВА

New 3D Visualization Highlights 5,000 Galaxies Revealed by Webb

The area highlighted in this visualization is a small part of the Extended Groth Strip, a region between the Ursa Major and Boötes constellations originally observed by the Hubble Space Telescope between 2004 and 2005, according to NASA.

While this vast region contains about 100,000 galaxies, the visualization focuses on approximately 5,000 - with the nearest and more complex galaxies, shown in the beginning, located within a few billion light-years of Earth. As the visualization proceeds, showing galaxies farther away from Earth, we see different stages of the universe's history and evolution.

The visualization's farthest galaxy, known as Maisie's Galaxy, is a target of great interest to astronomers. It formed about 390 million years after the big bang, or about 13.4 billion years ago. It's not only one of the first bright, extremely distant galaxies found by Webb, but it's also an example of an early galaxy that only Webb could see. This is because Webb's instruments can capture the light from these early galaxies, which has been shifted to infrared wavelengths by the expansion of the universe. "This observatory just opens

up this entire period of time for us to study," said Rebecca Larson of the Rochester Institute of Technology in Rochester, New York, one of the survey's investigators. "We couldn't study galaxies like Maisie's before because we couldn't see them. Now, not only are we able to find them in our images, we're able to find out what they're made of and if they differ from the galaxies that we see close by."

Steven Finkelstein of the University of Texas at Austin, principal investigator of the CEERS program, continued, "This observation exceeded our expectations. The sheer number of galaxies that we're finding in the early universe is at the upper end of all predictions." The observatory's ability to conduct surveys like these provides a demonstration of Webb's instruments for astronomers to reference for future observations.

This visualization not only shows just how far Webb can observe, but also how much it builds off the accomplishments of Hubble. In many cases, Hubble's observations, along with Webb's data from the CEERS Survey, enabled researchers to determine which galaxies were truly far away - the early-universe galaxies of interest - and which were nearby, but so dusty that their visible light was obscured.

With these observations, the next goal for researchers is to learn about the formation of stars in these early galaxies.

"We're used to thinking of galaxies as smoothly growing," Finkelstein remarked. "But maybe these stars are forming like firecrackers. Are these galaxies forming more stars than expected? Are the stars they're making more massive than we expect? These data have given us the information to ask these questions. Now, we need more data to get those answers."

The James Webb Space Telescope is the world's premier space science observatory. Webb is solving mysteries in our solar system, looking beyond to distant worlds around other stars, and probing the mysterious structures and origins of our universe and our place in it. Webb is an international program led by NASA with its partners, ESA (European Space Agency) and the Canadian Space Agency.

Digital outcomes of EU-CELAC Summit

Several digital projects were unveiled under the Global Gateway Investment Agenda (GGIA), which received a commitment of over €45 billion from the EU. The EU-CELAC Summit in Brussels on 17-18 July 2023 brought European, Latin American, and Caribbean leaders to strengthen regional relations and renew the bi-regional partnership.

The summit focused on enhanced cooperation in multilateral fora, global peace, trade, investment, economic recovery, green and digital transitions, sustainable development, climate change, and research and innovation.

The summit also featured EU-LAC Business Round Table, where President Ursula von der Leyen presented the EU-LAC Global Gateway Investment Agenda (GGIA) that touches upon several important digital projects. On the occasion, Ursula von der Leyen said: "I am pleased to announce that Team Europe will invest over €45 billion in Latin America and the Caribbean until 2027 via our programme Global Gateway. We shaped a high-quality investment agenda together, to the benefit of both our regions".

Outlined below are the notable digital projects that were unveiled or will be further supported as part of the Global Gateway Investment Agenda (GGIA):

Brazil: Collaboration between the EU, Brazil, and the EU private sector to expand telecoms networks in the Amazon region. Cooperation on the Digital transition agenda, including cybersecurity, e-governance, and regulatory framework.

Jamaica: Deployment of 5G technology. Focus on inclusive access to digital technologies in education and for MSMEs.

Guatemala: Investment in connectivity infrastructure. Aim to foster digital transformation through improved connectivity.

Costa Rica: Deployment of 5G infrastructure to enhance connectivity.

Argentina: Internet for All project with a focus on 5G technology. Establishment of a Euro-Argentina academic alliance for scientific cooperation.

<https://dig.watch/updates/digital-outcomes-of-eu-celac-summit>

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Ариф Гашимов, Дильгам Тагиев,
Ибрагим Гулиев, Наргиз Паشاева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев,
Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Джамиль Алиев,
Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул. Истиглалийят, 30, Президиум НАНА

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Газета набирается в редакции и печатается в издательстве "CBS".
Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000